

บทที่ ๓

ตัวละครในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน

ตัวละคร ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในนวนิยาย เพราะตัวละครนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ ขึ้นและเป็นตัวดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวตัวละครเป็นผู้ที่มีบทบาทในเรื่องโดยที่ตัวละครในเรื่องนั้นจะถูกสร้างขึ้นมาจากฝีมือในการเขียนของผู้เขียนว่าจะกำหนดให้ตัวละครตัวนั้นเป็นอย่างไร ทั้งให้ชื่อ กำหนดรูปร่าง หน้าตา เพศ วัย บุคลิกภาพ อุปนิสัย พฤติกรรม และบทบาทของตัวละครนั้น ๆ ที่มีในเรื่อง จึงเท่ากับผู้เขียนทำให้ตัวละครมีชีวิตคน มีชีวิตอย่างแท้จริงจนทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกรักหรือชัง สงสาร เห็นใจตัวละครเหล่านั้น (กุหลาบ มัลลิกะมาส ๒๕๒๘ : ๑๑๒) และ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวไว้ว่า “นวนิยายทั่ว ๆ ไป อาศัยลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นเนื้อหาสำคัญที่สุดอันหนึ่งของหนังสือและความสนใจของคนอ่านส่วนใหญ่ที่มีความคิดนึกพอสมควรก็มักขึ้นต่ออุปนิสัยของตัวละคร” (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ๒๕๓๘ : ๗๑)

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนผู้หนึ่งซึ่งกล่าวได้ว่ามีความสามารถเป็นอย่างยิ่งในการสร้างตัวละคร สร้างบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของตัวละครให้มีชีวิตจิตใจ มีความสมจริง เสมือนจำลองภาพชีวิตของคนจริง ๆ ที่เราพบในสังคมไปไว้ในนวนิยายของเธอ ตัวละครที่กฤษณาสร้างขึ้นมานั้นเป็นตัวละครที่สมจริงมีหลายลักษณะอยู่ในตัวทั้งชาติดีและชาติเลว มีความเป็นปุถุชนเทียบเท่าคนปกติในสังคม ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงผลงานของกฤษณาเอาไว้ว่า “นามปากกานี้ไม่ทำให้ภาพในเรื่องดงามเกินชีวิตจริง พยายามแสดงให้เห็นทั้งด้านดีและด้านชั่ว และคนคนหนึ่งมักมีทั้งความดีและความชั่วปะปนกันอยู่” (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ๒๕๑๔ : ๑๐๐) ลักษณะเหล่านี้ทำให้ตัวละครในนวนิยายของ กฤษณา มีความเด่น สามารถดึงดูดใจนักอ่านได้เป็นอย่างดีและเมื่อได้อ่านแล้วตัวละครเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านอยู่ตลอด ทำให้นวนิยายของ กฤษณา อยู่ในความนิยมของผู้อ่านเสมอมา

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาตัวละครแต่ละประเภท ๒ ลักษณะคือ

- ก. ลักษณะร่วม
- ข. บทบาทของตัวละคร

ในการศึกษาตัวละครทั้ง ๒ ลักษณะนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ตัวละครโดยจะแบ่งตัวละครออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ตัวละครเอก หมายถึง ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องหรือเหตุการณ์ของเรื่อง

๒. ตัวละครรอง หมายถึง ตัวละครที่มีบทบาทน้อยกว่าตัวละครเอก และมักจะมีความสัมพันธ์กับตัวละครเอกตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

- ก. ลักษณะร่วม

ลักษณะร่วม หมายถึง ลักษณะบางประการที่ตัวละครในแต่ละประเภทมีเหมือนกัน เมื่อศึกษาลักษณะร่วมของตัวละครแล้วทำให้เห็นภาพรวมของตัวละครนั้น ๆ ได้ชัดเจนขึ้น

- ๑. ตัวละครเอก แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

- ก) ตัวละครเอกฝ่ายชาย

จากการศึกษานวนิยายของกฤษณาที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่องนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนจะสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องให้มีอาชีพที่แตกต่างกันไปหลากหลายอาชีพ เช่น รัชการ ทนายความ ชาวประมง ทหาร เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และนักธุรกิจ ฯลฯ จากการศึกษาพบว่าตัวละครเอกฝ่ายชายนั้นมีลักษณะร่วมกันอยู่คือ

- ๑) ลักษณะทางกายภาพ
- ๒) ลักษณะนิสัยและอื่น ๆ

๑) ลักษณะทางกายภาพ หมายถึงรูปร่างหน้าตาท่าทางและวัย กฤษณาจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของตัวละคร โดยการบรรยายให้ผู้อ่านเห็นถึงรูปร่างหน้าตา บุคลิกลักษณะภายนอกต่าง ๆ โดยทั่วไปลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายชายที่ปรากฏในนวนิยายของกฤษณามักจะมีอายุอยู่ในช่วงวัยหนุ่มใหญ่ คือ ประมาณ ๓๐ ปีขึ้นไป มีรูปร่างหน้าตาดี สูงใหญ่และหน้าตาคมคาย ท่าทางเข้มแข็ง เช่น

ในเรื่อง ปูนปิดทอง ผู้เขียนบรรยายสองเมือง ไว้ว่า

“...หล่อนไม่สนใจเรื่องวัยของเขาเมื่อถึงขณะนี้ นับได้สามสิบห้า เป็นวัยที่เกินเลยสำหรับความเป็นโสด...แถมยังไม่เคยแต่งงานมาก่อน ไม่ว่าเมื่อใด

...

“...ผู้ชายตรงหน้ามีความสมบูรณ์พร้อมทั้งผิวพรรณ หน้าตา ตลอดจนเรือนร่าง...ผิวคล้ำน้อย ๆ แต่ละเอียด นับจากหน้าผากซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของลักษณะมนุษย์เรื่อยลงมาถึงคิ้ว ดวงตา จมูก ปาก และขากรรไกร ไม่ถึงกับสวยไม่มีที่ติ หากก็ไม่สามารถจะติได้ หน้าผากของเขาผึ่งผาย สดใส นัยน์ตาแหลมคม บางครั้งดูเค็ม เข้ม แต่บางครั้งก็โรยราลงไปคล้ายสำนึกในบางอย่างที่อ่อนโยนอันอยู่ลึกๆ จมูกโด่ง ริมฝีปากบางยาวแต่ค่อนข้างเป็นระแหง และดูเหมือนจะเป็นที่รวมความรู้สึกบอบช้ำบางอย่าง ไม่ผิดอะไรกับแสงซึ่งสะท้อนจากนัยน์ตา เขามีเสน่ห์...แต่ลึก ๆ ลงไปดูหน้ากลัวชอบกล”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๑๑)

ในเรื่อง ไฟทะเล ผู้เขียนบรรยายถึงซั้วว่า

“สิชล ใช้เวลาพินิจดูเขาอย่างถี่ถ้วน...ผิวสีคร่ำแดงคร่ำลมของเขา ทำให้ดูเป็นลูกทะเลเต็มตัว ยังหนาวเรียบบนริมฝีปากอีกเล่า คิ้วเขาดก ผมแข็งหยาบปรกหน้าผากนิดหนึ่ง นัยน์ตาทั้งห้าและเจ้าชู้ปนกันอยู่อย่างละนิด ทำให้กลมกลืนกับบุคลิกอื่น ๆ ของเขาจนสามารถรวมกันเป็นหนึ่งเดียว”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๔๔)

ในเรื่อง ตะวันตกดิน ผู้เขียนบรรยายถึง โสรवार ว่า

“...กลายเป็นฉากที่แต่งแต้มมนุษย์ผู้ชายร่างงาม สูงใหญ่ผิวขาวราวกับชาวตะวันตกให้เกิดความคมตันยิ่งขึ้น”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑)

“โศรวารยืนอยู่ตรงประตูใหญ่...ร่างอันสูงเป็นสง่าของเขาเป็นที่
สะดุดตาโดยเฉพาะสะดุดตาสตรีเพศ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๔๖)

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ ผู้เขียนให้ภาพของสามภพว่าเขาเป็นคน
ผิวสีเข้ม คุ้แข็งแรงบึกบึน ดังนี้

“หญิงสาวหัวเราะมากขึ้นอีกแต่สายตาปรายมายังคนที่ยืนอยู่
ข้าง ๆ คนคนนั้นสูงสง่า ร่างใหญ่กว่า คล้ากว่าชีวิต เขายิ้มนิด ๆ
ในหน้าคู่สารวม...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๕)

“...หากว่าคืนนี้หล่อนยังได้ความรู้เกี่ยวกับบุรุษหนุ่ม ร่างใหญ่ ผิว
คล้าคนนั้นไม่จุใจ...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๒๓)

๒) ลักษณะนิสัยและอื่นๆ กฤษณาสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายให้มีลักษณะร่วม
กัน ๘ ประการคือ

- (ก) มีการศึกษาสูง
- (ข) มีงานทำเป็นหลักฐานมั่นคง
- (ค) เป็นผู้นำทางความคิด
- (ง) มีอุดมคติ
- (จ) รักลูกมาก
- (ฉ) มีปมด้อย
- (ช) เป็นคนเจ้าชู้
- (ณ) เป็นคนเห็นแก่ตัว

(ก) มีการศึกษาสูง ตัวละครเอกฝ่ายชายของกฤษณา ที่ปรากฏอยู่ใน
นวนิยายทั้ง ๑๓ เรื่องนั้น พบว่าส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาถึง ๑๓ เรื่อง คือ
เรือมนุษย์ ตะวันตกดิน ฝันกลางฤดูฝน รากแก้ว ลมที่เปลี่ยนทาง ไม้ผลัดใบ บ้านชนน
บุษบกใบไม้ กระเช้าสีดา ภมร ถ่านเก่าไฟใหม่ เพลงบินใบจิว และ ชาวกรง กฤษณามักจะบอก
คุณวุฒิของตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความรู้ไว้ในเรื่องด้วยหรือมิฉะนั้นผู้อ่านก็สามารถวิเคราะห์ได้

จากอาชีพของตัวละคร ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความรู้สูง ได้แก่ เพลาในเรื่อง เรือมนุษย์ โสรวาร ในเรื่อง ตะวันตกดิน สุรเสนในเรื่อง ผืนกลางฤดูฝน กิดาในเรื่อง รากแก้ว ฐมในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง พิษน์และพัลลภในเรื่อง ไม้ผลัดใบ พัดโบกในเรื่อง บ้านขนนก สามภพในเรื่อง บุษบกใบไม้ ลือในเรื่อง กระเช้าสีดา เจียดยล และคำหลวงในเรื่อง กมร อุณากรณในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ จอมทองและแนวไพรในเรื่อง เพลงบินใบจิว ไกลสกลในเรื่อง ชาวกรง ผู้เขียนมักจะบรรยายให้ผู้อ่านทราบว่าตัวละครนั้น มีความรู้ในระดับปริญญา เช่น

ในเรื่อง ตะวันตกดิน ผู้เขียนได้บรรยายให้ทราบว่า โสรวาร เป็น ธรรมชาติบัณฑิต ดังนี้

“...มารดา คัดฟันเลี้ยงดู ส่งเสียเขามาจนจบธรรมศาสตร์ บัณฑิต...”

(กฤษณา ไศโกสสิน ๒๕๑๖ : ๑๔๖)

ในเรื่อง ชาวกรง ผู้เขียนได้บรรยายให้ทราบว่าไกลสกล จบปริญญาตรี ดังนี้

“ไกลสกลจบปริญญาตรีศิลปศาสตร์ สอบเข้ารับราชการใน ตำแหน่งของฝ่ายต่างประเทศได้เมื่อปีที่แล้ว...”

(กฤษณา ไศโกสสิน ๒๕๓๕ : ๒๑)

นอกจากผู้เขียนจะบอกโดยตรงแล้ว ผู้อ่านจะสามารถทราบได้จากการ วิเคราะห์อาชีพของตัวละครนั่นเอง เช่นสามภพในเรื่อง บุษบกใบไม้ มีอาชีพเป็นข้าราชการกรม ป่าไม้ในระดับหัวหน้าหน่วยปลูกป่า แสดงให้เห็นว่า สามภพ จะต้องจบถึงระดับปริญญาตรีทาง วนศาสตร์ กิดาในเรื่อง รากแก้ว มีอาชีพเป็นวิศวกร ผู้อ่านจึงทราบว่าเขาต้องเป็นบัณฑิตทาง วิศวกรรมศาสตร์ พัดโบกในเรื่อง บ้านขนนก รับราชการทหารโดยศึกษาจบจากโรงเรียนนายร้อย เขาจึงมีความรู้ในระดับปริญญาตรี หรือตัวละครอื่น ๆ เช่น ฐมในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง และจอม ทองในเรื่อง เพลงบินใบจิว มีอาชีพเป็นทนายความ เปลาในเรื่อง เรือมนุษย์ ก็เป็นข้าราชการชั้น พิเศษ เป็นต้น ผู้อ่านจึงสามารถทราบได้ว่า ตัวละครเหล่านี้จะต้องมีความรู้ระดับปริญญา

(ข) มีงานทำเป็นหลักฐานมั่นคง ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายทั้ง ๑๑ เรื่อง ที่ได้รับรางวัลของ กฤษณานั้น จะมีงานทำเป็นหลักฐานมั่นคงอยู่ ๑๕ เรื่อง ส่วนใหญ่จะรับ ราชการ และเป็นนักธุรกิจ คือ เปลาในเรื่อง เรือมนุษย์ รับราชการ เป็นชั้นพิเศษ โสรวารในเรื่อง

ตะวันตกคืน มีอาชีพ เป็นเลขานุการ สุรเสนในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน เป็นนักธุรกิจ กิดาในเรื่อง รากแก้ว มีอาชีพเป็นวิศวกร ฐมในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง เป็น ทนายความ พีชน์ และ พัลลภในเรื่อง ไม้ผลัดใบ รับราชการ พัดโบกในเรื่อง บ้านขนนก รับราชการทหาร สามภพในเรื่อง บุษบกใบไม้ เป็นข้าราชการกรมป่าไม้ นายningในเรื่อง ลานลูกไม้ มีอาชีพเป็นคนขับรถ สองเมืองในเรื่อง ปูนปิดทอง เป็นนักธุรกิจ ชับในเรื่อง ไฟทะเล มีอาชีพเป็นชาวประมง ลือในเรื่อง กระเช้าสีดา ทำงานในบริษัทของเอกชนแห่งหนึ่ง เจียด เป็นข้าราชการ ยล และคำหลวง เป็นนักธุรกิจในเรื่อง ภมร อุณากรณในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ ทำงานในบริษัทเอกชน จอมทอง เป็นทนายความ และ แนวไพร เป็นนักธุรกิจในเรื่อง เพลงบินใบजू และไกลสลกในเรื่อง ชาวกรง รับราชการ มีเพียงสารนาตตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง ไฟหนาว เพียงเรื่องเดียวที่ไม่มีงานทำเป็นหลักฐานมั่นคง เนื่องจากฐานะทางบ้านดีมากจึงไม่คิดจะทำงานการใด ๆ แต่ใช้ชีวิตอย่างสุขสำราญ

(ค) เป็นผู้นำทางความคิด ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีลักษณะเป็นผู้นำทางความคิดนี้จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกน้อง ลักษณะดังกล่าวนี้จะได้ชัดเจนในตัวของ สามภพในเรื่อง บุษบกใบไม้ และ ชับในเรื่อง ไฟทะเล คือ

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ นั้น สามภพ เป็นหัวหน้าหน่วยปลูกป่า เขาเป็นคนที่มีอุดมคติในการทำงานสูง ทุ่มเททั้งชีวิตให้กับงานในหน้าที่ ปกครองดูแลผู้อยู่ได้บังคับบัญชาอย่างเพื่อน อย่างญาติพี่น้อง รับฟังเหตุผลของคนอื่น ไม่ได้คิดว่าตนเองเป็นหัวหน้าแล้วถือเอาความคิดตนเองเป็นใหญ่ ไม่ชอบการประจบและคิดว่า ทุกคนต้องทำงานจึงจะได้ความดี ความชอบ ไม่เกี่ยงงานให้ลูกน้องทำเพียงฝ่ายเดียว ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เคยโกงเงินของหลวงเลขแม้แต่น้อย ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ดังนี้

“เขาปกครองคนอย่างเพื่อนอย่างญาติ คือ ถ้อยที่ถ้อยคุยกัน รับฟังความคิดอ่านของกันและกัน ขามสนุกก็สรวลเสเฮฮา เทียวเตร่วมกัน แต่ขามทำงานต้องทำจริง จะเกรบิคพลิวไม่ได้ สามภพประกาศไว้อย่างจริงจัง ว่า “ถ้าคุณอยู่กับผม คุณต้องทำงาน เรื่องการขึ้นเงินเดือน ผมจะเสนออย่างเป็นธรรม ที่สุดกับทุกคนที่ทำงาน ผมชอบคนประจบเหมือนกันแต่ต้องประจบด้วยการทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๔ : ๒๑๕-๒๑๖)

“สามภพเป็นคนละเอียด แม้แต่การจับจ่ายใช้สอยในหน่วยของเขา เขาจะดูแลถึงถ้วนมิให้รั่วไหลเพราะเขาเป็นผู้รับผิดชอบการเงินโดยตรง รับงบประมาณโดยตรงจากกรม ใบเสร็จรับเงินของเขา คือ ใบเสร็จที่มีราคาจริง มิใช่ราคาที่คนขายถามว่า “จะให้หักออกงไปเท่าไรครับ”

(กฤษฎณา โสภทิน ๒๕๓๔ : ๒๓๗)

“งานที่มีผู้ชายเป็นหัวหน้า และเป็นลูกน้องอยู่ในตัวเองเช่นนี้ ก็มักจะลงเอยตรงที่ว่า ผู้ชายเหล่านี้จะต้องทำหน้าที่ ผู้หญิงไปด้วยพร้อมสรรพ คือ ต้องเป็นทั้งพ่อบ้าน แม่บ้าน หัวหน้าและคนรับใช้ได้ตลอดเวลา ชีวิตบนภูเขามีนงานป่าอยู่ในมือไม่มีการแบ่งแยกว่าใครต้องทำอะไรเด็ดขาดลงไป จะแบ่งแยกก็เฉพาะงานด้านวิชาการเท่านั้น ส่วนธุรการ...นับเป็นงานประเภทเบ็ดเตล็ด ทุกคนสามารถทำได้อยู่แล้วทุกขณะที่ยังเป็นเช่นขณะนี้ หัวหน้าก็มาเดินจ่ายตลาดร่วมกับลูกน้องได้”

(กฤษฎณา โสภทิน ๒๕๓๔ : ๒๓๗)

ในเรื่อง ไฟทะเล ชับมีอาชีพเป็นชาวประมง เขาเป็นคนฐานะดีคนหนึ่งในหมู่บ้าน เป็นเจ้าของเรือหลายลำ มีลูกน้องอยู่ในความดูแลหลายคน ชับไม่เคยเอาเปรียบแรงงานลูกน้อง เมื่อออกเรือและจับปลามาได้ครั้งใดเขาก็จะแบ่งให้ลูกน้องตามสมควร หากเที่ยวได้ออกเรือแล้วจับปลาไม่ได้หรือไม่ใช่ช่วงฤดูที่จะออกไปจับปลา เขาก็จะให้เงินเดือนกับลูกน้องทุกคนทุกเดือน เขาเข้าใจถึงจิตใจของลูกน้อง มีความยุติธรรมและปกครองด้วยพระเดชและพระคุณหากใครมีเรื่องเดือนร้อนเขาก็จะช่วยเหลืออย่างเต็มที่ และยังเป็นกันเองกับทุกคน นอกจากนี้เขายังชอบสร้างคน ใครที่เคยเกรงเขาก็จะพามาหัดทำเรือประมง คอยสอน คอยชี้แนะ ลูกน้องทุกคนจึงรักเขามาก เพราะเขาเป็นผู้นำที่ดี

(ง) มีอุดมคติ ตัวละครที่มีลักษณะเช่นนี้ คือ รุมในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง และ สามภพในเรื่อง บุษบกใบไม้ คือ

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง รุม ตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง เป็นชายหนุ่มหัวก้าวหน้า เขาต้องการให้สังคมคงส่วนที่ดีไว้และเปลี่ยนแปลงบางส่วนอย่างค่อยเป็นค่อยไป รุม มีความเป็นตัวของตัวเองสูง แต่เขาก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วย เขาเป็นคนที่

ความกระตือรือร้นที่จะทำสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวเองและสังคมส่วนรวม เขาเป็นคนช่างคิดและหาเหตุผลในสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ ทุ่มชีวิตทางสายกลางเป็นหลักและมุ่งมั่นที่จะต่อสู้ตามวิถีทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสภาพสังคมให้ดียิ่งขึ้น

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ สามกษ เป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่มีอุดมคติในการทำงาน และ ยึดมั่นในอุดมคตินั้นอย่างเต็มที่ เขามุ่งมั่นทุ่มเททำงานในหน้าที่อย่างจริงจัง โดยไม่เคยเบื่อบื่อหรือทอดอวยเลย เขาทุ่มเททั้งชีวิตเพื่อจะปลูกป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ถึงแม้จะรู้ว่า เป็นสิ่งที่ยากยิ่งเพียงใดก็ตามเขาก็ยังคงมุ่งมั่นกับการทำงานในหน้าที่ ดังคำพูดของสามกษ ที่ว่า

“ที่ต้องอยู่ ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม พี่บอกแล้วไงตว่า คนโค่นก็โค่นไป คนปลูกก็ปลูกไป เหมือนคนหนีกับคนไล่ ไม่มีวันทันกันนั่นแหละ ถึงจะปวดร้าวเศร้าใจยังไง เราก็ต้องอยู่ เอาความรัก ความหวังดีเป็นไฟฉายส่องทาง...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๘๖)

(จ) รักลูกมาก ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีลูกแล้ว ได้แก่ เพลาในเรื่อง เรือมนุษย์ พีชน์ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ นายนิ่งในเรื่อง ลานลูกไม้ สารนาตในเรื่อง ไฟหนาว ชับในเรื่อง ไฟทะเล ลือในเรื่อง กระเช้าสีดา เจียด ชล และ คำหลวงในเรื่อง กมร จอมทอง และ แนวไพรในเรื่อง เพลงบินใบจิว ตัวละครเอกฝ่ายชายเหล่านี้จะรักลูกมาก ถึงแม้บางครั้งจะหมกมุ่นอยู่กับปัญหาของตัวเองจนลืมใส่ใจหรือให้ความอบอุ่นกับลูกอย่างเต็มที่แต่พวกเขาทุกคนก็มีความรักให้กับลูกมากที่สุด เช่น

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ พีชน์ เป็นพ่อที่รักลูกมากที่สุด เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นกับลูก เขารู้สึกเสียใจและตกใจจนทำอะไรไม่ถูก คังที่ผู้เขียนบรรยายว่า

“รู้แน่แล้ว ณ บัดนั้นว่า ไม่มีอะไรหรือสิ่งใด หรือใครสำหรับเขา ยิ่งใหญ่ไปกว่าเด็กชายผู้เป็นสายโลหิตจริง ๆ ทุกวันที่เขาอยู่ เขาเป็น หรือ เขามีนี้ เขาอยู่เพื่อเด็กชายคนเดียวแท้ ๆ อาจจะเป็นการอยู่อย่างทนหรืออยู่อย่างเต็มใจ หรืออย่างอื่นใดก็ตาม ตอบได้คำเดียวว่า อยู่เพื่อลูก”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๕๕๔)

“พีชนี่โอบอุ้มร่างเล็ก ๆ นั้นขึ้นพาดบ่า กอดไว้แน่นด้วยความรัก ดูเหมือนความรัก จะได้ทับทวีขึ้นมาอีกมากมายกว่ากองกว่าที่เคยรักอยู่แล้วเป็นอันมาก น้ำตาซึมเต็มตาจนเขาต้องแอบปาดออกไป”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๕๕๔)

เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นกับลูกในครั้งนี ทำให้ตัวเขา และเทียนสี ผู้เป็นภรรยาได้คิดและเห็นความสำคัญของครอบครัว ไม่อยากให้ลูกกลายเป็นเด็กมีปัญหา พีชนี่และภรรยาจึงยอมปรับตัวเข้าหากัน ลดทิวลิป รับประทานอาหารร่วมกันและกันมากขึ้น จากที่เคยไม่เข้าใจกัน และขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา จนเกือบจะแยกทางกันแล้วนั้นกลับมาเป็นครอบครัวที่อบอุ่นอีกครั้งเพราะทั้งพีชนี่ และภรณยานั้นรักลูกมากเช่นเดียวกัน

ในเรื่อง ไฟทะเล ชับ มีลูกแล้ว ๑ คนกับภรรยาเก่า ถึงแม้เขากับภรรยาเก่าจะเลิกกันไปแล้ว และลูกอยู่ในความปกครองดูแลของภรรยาแต่ชับก็จะหมั่นไปหาลูกเสมอโดยไม่ลืมที่จะแวะไปเยี่ยมที่โรงเรียนเป็นประจำทุกครั้งที่เขาเข้ามากรุงเทพฯ

ในเรื่อง กมร ยล จะรักลูกมากและจะคำนึงถึงความรู้สึกของลูกมากกว่าใคร เมื่อเขาไปมีภรณยาน้อยและลูกสาวประชิดเขาด้วยการหนีไปที่ยวกลางคืน และไปมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนชายจนติดโรครมา ทำให้เขาเสียใจอย่างที่สุด และหันมาเอาใจใส่ครอบครัวมากขึ้น

ในเรื่องอื่น ๆ คือ เรือมนุษย์ ลานลูกไม้ ไฟหนาว กระเช้าสีดา และ เพลงบินใบจิว ก็เช่นเดียวกันคือ ตัวละครที่เป็นพ่อ จะรักลูกมากและจะห่วงใยถึงความรู้สึกของลูกที่มีต่อตัวเขามากกว่าคนอื่น โดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นคนเจ้าชู้จะรักและห่วงลูกมาก

(จ) มีปมด้อย ตัวละครที่มีปมด้อยจะมีความคิด ความรู้สึก อารมณ์หรือการกระทำที่แสดงออกถึงความต่ำด้อยกว่าผู้อื่น ปมด้อยของตัวละครเอกฝ่ายชายเหล่านี้อาจจะเป็นปมด้อยทางเศรษฐกิจและสังคม หรือปมด้อยจากครอบครัว ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีปมด้อยในชีวิตได้แก่ โสรवारในเรื่อง ตะวันตกดิน สองเมืองในเรื่อง ปูนปิดทอง ยลในเรื่อง กมร และจอมทองในเรื่อง เพลงบินใบจิว ดังนี้

ในเรื่อง ตะวันตกดิน โสรวารตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องมีปมด้อยในชีวิตเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจเพราะในวัยเด็กครอบครัวของเขามีฐานะยากจน พ่อของเขาถึงแก่กรรมตั้งแต่เขายังเด็ก แม่ของเขาจึงต้องหาเลี้ยงเขาและน้อง ๆ แต่เพียงลำพัง ตัวเขาจึงต้องทำ

งานไปด้วยและเรียนไปด้วย ปมคือเรื่องความยากจนในวัยเด็กนี่เองทำให้เขาทะเลาะทะเลาะกันที่จะมีทุก สิ่งทุกอย่างให้พร้อมเหมือนคนอื่น เขาต้องการมีฐานะและสภาพทางสังคมที่ดีกว่าเดิม เขาจึงทำทุกทางไม่ว่าจะถูกหรือผิดก็ตามเพื่อให้เขาประสบความสำเร็จในหน้าที่ และไปถึงจุดหมายในชีวิตตามที่เขาต้องการ

ในเรื่อง ปูนปิดทอง สองเมืองตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องมีปมคือมาจากสภาพครอบครัวของเขา เพราะครอบครัวของเขาแตกแยก พ่อกับแม่หย่าร้างกันตั้งแต่เขายังเด็ก เขาจึงเติบโตขึ้นมาในโรงเรียนประจำ กลายเป็นเด็กมีปัญหา ขาดความรัก ความอบอุ่นในชีวิตมาตั้งแต่เด็ก เขาจึงมีความรู้สึกเกลียดชังพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด เขาใช้ปมคือเหล่านี้ไปในทางที่เป็นประโยชน์กับตัวเอง คือ มุมนะสร้างฐานะให้ตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยเงินของพ่อแม่เลยแม้แต่น้อย จนประสบความสำเร็จมีฐานะดีได้ด้วยตัวของตัวเอง

ในเรื่อง กมร ยลตัวละครเอกฝ่ายชายตัวหนึ่งของเรื่อง มีปมคือเพราะตอนที่เขายังเป็นเด็กนั้น พ่อของเขามีภรรยาหลายคน และมีลูกมาก ทำให้ลูกๆ ต้องแย่งกันทุกอย่าง ทั้งความรักจากพ่อ และทรัพย์สินสมบัติ จากปมคือนี้ ยลจึงพยายามสร้างตัวเองจนประสบความสำเร็จ มีฐานะดี และจากปมคือที่ขาดความรักทำให้เขาเป็นคนเจ้าชู้ มีภรรยาหลายคน เมื่อเลิกกันไป ลูกก็อยู่ในความดูแลของเขา เมื่อเขามาแต่งงานกับภรรยาคนปัจจุบัน เขาก็ยังไปมีภรณาน้อยอีก ทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว ลูกๆ ต้องเป็นเด็กมีปัญหา ขาดความรัก ความอบอุ่นจากพ่อ เหมือนกับเขาในวัยเด็กนั่นเอง

ในเรื่อง เพลงบินใบจิว จอมทองตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง มีปมคือ เพราะต้องมาแต่งงานกับผู้หญิงที่มีฐานะดีกว่าตัวเขาทั้ง ๆ ที่ไม่ได้อรัก เขาจึงทำดีกับเธอเฉพาะเวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่นั้น พอกลับหลังเขาก็จะพูดจาประชดประชันเธออยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องฐานะของเธอที่ร่ำรวยกว่าเขา

กฤษณา สร้างตัวละครให้มีปมคือขึ้นมาเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน และแสดงให้เห็นว่าปมคือเหล่านี้ส่งผลต่อความคิดหรือพฤติกรรมของตัวละครในปัจจุบันว่าการที่เขามีความคิดหรือพฤติกรรมเช่นนี้ เพราะปมคือในด้านต่าง ๆ นั้นเอง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจตัวละครมากขึ้น และทำให้ตัวละครมีความสมจริง น่าสนใจและชวนให้ติดตามยิ่งขึ้น

(ข) เป็นคนเจ้าชู้ ตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นคนเจ้าชู้ ได้แก่ เพลาในเรื่อง เรือมนุษย์ สุรเสนในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน พัดโบกในเรื่อง บ้านขนนก นายนิ่งในเรื่อง ลานลูกไม้ สารนาตในเรื่อง ไฟหนาว สองเมืองในเรื่อง ปูนปิดทอง ลือในเรื่อง กระเช้าสีดา ยล และ คำหลวงในเรื่อง กมร และจอมทองในเรื่อง เพลงบินโบงิ้ว ตัวละครเอกฝ่ายชายส่วนใหญ่ในนวนิยายทั้ง ๑๗ เรื่องที่ได้ศึกษา จะมีบุคลิกลักษณะดังกล่าวนี้ คือเป็นคนเจ้าชู้ เจ้าสำราญ รักสนุก มักจะเปลี่ยนผู้หญิงบ่อย ๆ โดยถือว่าเป็นการบริหารเสน่ห์ และทดสอบความมั่นใจในเสน่ห์ทางเพศของตนเอง แต่บางตัวก็เจ้าชู้หรือไปมีภรรยาบ่อย เนื่องมาจากความบกพร่องของภรรยา หรือจากปมด้อยในชีวิตที่เป็นคนที่ขาดความรัก ผลจากอุปนิสัยและพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลดีต่อผู้ประพฤติกเลียดคนเดียว เพราะความเจ้าชู้ทำให้ตัวละครเหล่านั้นไม่มีความสุข และยังทำให้ครอบครัวแตกร้าง ถูกและภรรยาต้องเสียใจ บางครั้งก็ร้ายแรงเพราะฝ่ายหญิงต้องเสียชีวิตเนื่องจากพฤติกรรมเหล่านี้ เช่น

ในเรื่อง เรือมนุษย์ เพลามีภรรยาอยู่แล้ว คือ มธุรส แต่เธอบกพร่องในหน้าที่ของภรรยาและแม่บ้านอย่างมาก เธอไม่เคยเอาใจใส่ดูแลครอบครัวเลย ไม่เคยสนใจเลยว่าสามีและลูกจะอยู่กันอย่างไรมันอะไรกัน เธอใช้เวลาทั้งหมดที่มีไปกับการทำงาน กิจกรรมสังคม สงเคราะห์นอกบ้าน อีกทั้งยังชอบข่มขู่ลูกสามี ทำให้เพลากเกิดความเบื่อหน่ายในที่สุดเขาก็พ่ายแพ้ต่อกิเลสตัณหา ไปได้เที่ยว เด็กรับใช้เป็นที่ภรรยาใหม่ ทำให้ครอบครัวแตกแยก เกี้ยวเป็นเด็กที่มีพื้นฐานต่ำในหลายๆ เรื่อง ทั้งการศึกษา มารยาท รวมทั้งมีนิสัยสอดรู้สอดเห็น ชอบพูดจาขู่ม้าโอ้อวดไม่ระมัดระวังการพูดจาจึงสร้างความขายหน้าและนำความเดือดร้อนมาให้เพลายู่เสมอ การที่เพลามีภรรยาใหม่จึงไม่มีความสุข

ในเรื่อง บ้านขนนก พัดโบกตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง เป็นนายทหารหนุ่มเจ้าสำราญ รักสนุก เจ้าชู้ ไม่ชอบให้ใครมาผูกมัด เขามักจะเกี้ยวพาราสีผู้หญิงไปเรื่อยๆ โดยไม่คิดจะจริงจังอะไรนัก เขาทำไปเพราะสนุกและเพิ่มความมีชีวิตชีวาให้กับตัวเองไปเรื่อย ๆ ในแต่ละวัน เขายังคงประพฤติตัวเช่นนี้อยู่เหมือนเดิมทั้งที่ใกล้จะถึงวันแต่งงานเข้ามาทุกที แต่เหมือนแพร คนรักของเขาไม่ได้คิดว่าพฤติกรรมของเขาเป็นเรื่องสนุกไปด้วย เมื่อเธอรู้ความจริงว่า เขาไปติดพันผู้หญิงคนอื่นอีก ทั้ง ๆ ที่ใกล้จะถึงวันแต่งงานแล้ว ทำให้เธอผิดหวังและเสียใจอย่างรุนแรงจนถึงกับกินยาฆ่าแมลงเพื่อฆ่าตัวตาย พัดโบกจึงรู้สึกเสียใจอย่างมากที่ผู้หญิงคนหนึ่งต้องมาเสียชีวิตลงไปเพราะการกระทำของเขาเป็นต้นเหตุ

ในเรื่อง ไฟหนาว สารนาตตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องเป็นคนเจ้าชู้ ไม่ทำงานการอะไร ชอบเล่นการพนัน มัวเมาอยู่แต่ในอบายมุขทุกอย่างทั้งสุรา นารี กีฬาบัตร เขาไม่เคยคิดจริงจังกับผู้หญิงเหล่านั้น พอเมื่อเขาก็จะทิ้งไปหาคนใหม่ ดังที่ผู้เขียนบรรยาย คำพูดของสารนาตไว้ว่า

“เคื่...อีกคนที่โทรมาเมื่อคืนะมันรตสหประชาชาติ มันไม่ใช่โรลสรอยซ์อย่างเธอหรอก ฉันกะว่าจะใช้อีกซักเดือนก็โละแล้ว”

(กฤษณา โสภิติน ๒๕๓๕ : ๖๑)

“เธอไม่ต้องกลัวหรอกเคื่ ว่าฉันจะไปยกคนอื่นขึ้นมาเทียมเธอ เธอเป็นเมียที่ดีที่สุดของฉันนะ เป็นแม่ที่ดีของลูก เป็นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตฉัน เธอควรพอใจในตำแหน่งนี้ เธอก็ทำหน้าที่ของเมียของแม่ไป ทุกคนยกย่องเธออยู่แล้ว”

(กฤษณา โสภิติน ๒๕๓๕ : ๑๓)

สารนาต มีฐานะดีครอบครัวของเขา คือภรรยาและลูก จึงมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย แต่ทางด้านจิตใจแล้วเคื่รื้อนเป็นอย่างยิ่ง ภรรยาของเขาทนทุกข์ทรมานใจ เพราะความเจ้าชู้ของเขามาตลอด เธอพยายามหาทางออกให้กับตัวเองทุกทาง ท้ายสุดจึงเห็นว่า การหย่าขาดจากกันเป็นทางออกที่ดีที่สุด

ในเรื่อง กระเช้าสีดา ลือเป็นคนเจ้าชู้และมักจะเปลี่ยนผู้หญิงไปเรื่อย ๆ โดยคิดว่าผู้หญิงเหล่านั้นเป็นเพียงของเล่น ทำให้น้ำพิงค์ ผู้เป็นภรรยาของเขาเสียใจมาก ดังที่ผู้เขียนบรรยายถึงความคิดของลือในเรื่องผู้หญิงอื่น ดังนี้

“ข้าวคราวที่เขาไปกับผู้หญิงคนนั้นคนนี้มีมาถึง หูหล่อน ประปรายตลอดมา ครั้นหล่อนถามเขา เขาก็จะบอกว่า “ของเล่นนะ ผมเป็นคนที่ต้องมีของเล่น” แล้วน้ำพิงค์ก็พยายามยอมรับของเล่นของสามี ตามแบบเมียตัวอย่างทั้งหลาย... ลึก ๆ แล้ว น้ำพิงค์ก็เป็นทุกข์ กระวนกระวายเนื่องจากไม่รู้ว่าวันไหนเขาจะเบื่อของเล่นชิ้นแรก แบบแรก แล้วหันไปนิยมชมชื่นของเล่นแบบแปลก ๆ ที่แตกต่างรสชาติออกไปอีก”

(กฤษณา โสภิติน ๒๕๓๕ : ๑๓)

พฤติกรรมเจ้าชู้ของถือนั้น สร้างความเจ็บช้ำให้กับภรรยาอย่างมาก เธอต้องอดทนกับพฤติกรรมของเขามาเป็นเวลานานจนความอดทนของเธอสิ้นสุดลง จึงขอหย่าขาดจากเขาและพาลูกสาวออกไปอยู่ที่อื่น

ในเรื่อง กมร ชลและคำหลวง ตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง เป็นผู้ชายเจ้าชู้ แต่แตกต่างกันตรงที่ ชล ชอบมีภรรยาคราวละ ๒ คน คือภรรยาหลวงและภรรยาน้อย แบบถาวร โดยส่งเสียเลี้ยงดูภรรยาทั้งสองอย่างดี แต่คำหลวงนั้นจะหว่านเสน่ห์ไปเรื่อย เขาจะเจ้าชู้กับผู้หญิงที่เขาพึงพอใจแต่ไม่คิดที่จะมีภรรยาน้อยเป็นคู่เป็นตนแบบชล เขาคิดแค่เป็นเกมการเล่นอย่างหนึ่งเท่านั้น หากผู้หญิงคนใดคิดจะชอบเขาอย่างจริงจังเขาก็จะถอนตัวห่างออกมา ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ ดังนี้

“คำหลวงเป็นผู้ชายประเภทที่ต้องการความรุนแรง ตื่นเต้น เขาอยู่เจียบ ๆ เฉย ๆ เหมือนเจียดไม้ได้ แต่เขากับชลก็ต่างกันออกไป เป็นแบบอย่างของคนเจ้าชู้เหมือนกัน หากใกล้กันโดยรายละเอียด ชลชอบทำให้ครอบครัวพังทลายสิ้นซาก แต่คำหลวงไม่มีนิสัยนี้”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๓)

ความเจ้าชู้ของผู้ชายเหล่านี้สร้างความเจ็บช้ำ ความเสียใจให้กับภรรยาและลูกของเขาอย่างที่สุด ครอบครัวที่เคยอบอุ่นต้องพังทลายลง ครอบครัวของชลนั้น ทั้งภรรยาและลูกสาวเสียใจกับพฤติกรรมของพ่อเป็นอย่างยิ่ง ลูกสาวประชดพ่อด้วยการออกเที่ยวกลางคืนและไปมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนชายจนติดโรคกลับมา ส่วนครอบครัวของคำหลวงนั้น ความเจ้าชู้ของคำหลวงทำให้ภรรยาหึงหวง และจะตามเขาไปแทบทุกที่และเมื่อสืบรู้ว่าเขาไปติดพันผู้หญิงคนใดก็จะตามไปอาละวาดตลอด จนในที่สุดภรรยาของเขาดำเนินเข้าโรงพยาบาล เพราะหึงหวงจนเป็นโรคประสาท ทำให้คำหลวงได้คิดและลดการกระทำเหล่านี้ลง ถึงแม้คู่ของชลและคู่ของคำหลวงจะไม่ถึงกับหย่าขาดจากกันแต่ก็ไม่อาจทำให้ความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวกลับมาเหมือนเดิมได้

ในเรื่อง เพลงบินโบยजू จอมทอง ต้องมาแต่งงานกับเปลแก้ว โดยที่ไม่ได้รัก ต่อมาเขาก็มีภรรยาน้อย คือ คนรักเก่าของเขานั่นเอง เขาจึงจำเป็นต้องหย่ากับภรรยา และรับผิดชอบเลี้ยงดูภรรยาน้อยและลูกที่เกิดมาพิการ หูหนวก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าตัวละครฝ่ายชายที่มีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรักเหล่านี้ ทำให้ตัวเองไม่มีความสุข ทำให้ครอบครัวคือภรรยาและลูกต้องโศกเศร้าเสียใจ และทำให้เกิดปัญหาการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก เด็กขาดความอบอุ่นและกลายเป็นเด็กมีปัญหา

(ณ) เป็นคนเห็นแก่ตัว ในนวนิยายของกฤษณาตัวละครเอกฝ่ายชายจะเป็นคนที่มีความเห็นแก่ตัวอยู่ ๘ เรื่อง ได้แก่ โสรวารในเรื่อง ตะวันตกคืน สุรเสนในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน พัลลภในเรื่อง ไม้ผลัดใบ พัดโบกในเรื่อง บ้านขนนก สารนาตในเรื่อง ไฟหนาว ลือในเรื่อง กระเช้าสีดา เจียด ชล และคำหลวงในเรื่อง ภุมร และจอมทองในเรื่อง เพลงบินใบจิว ส่วนใหญ่จะเห็นแก่ตัวเรื่องผู้หญิง เอาแต่ใจตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของภรรยาและลูก และจะเห็นแก่ตัวเรื่องต้องให้ภรรยาคอยเอาใจทำให้ทุกอย่าง เป็นเหมือนทาสภรรยาเช่น

ในเรื่อง ตะวันตกคืน โสรวารตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง เป็นคนทะเยอทะยานและเห็นแก่ตัวเองมากที่สุด เขาขอมทำทุกทางเพื่อให้ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยไม่สนใจว่าจะถูกหรือผิด และไม่คำนึงถึงคนอื่นเลย เขาขอมที่จะขกวิธผู้เป็นภรรยาโดยพฤติกรรมของเขาให้ไปเป็นภรรยาลับของ “นาย” เพื่อแลกกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่เขาจะได้รับตอบแทนจาก “นาย” ถึงแม้เขาจะเคยรังเกียจและดูถูกทุกคนที่ทำพฤติกรรมเช่นนี้แต่เขาก็ขอมเพื่อความก้าวหน้าของตัวเองและคิดปลอมใจตัวเองด้วยว่า วิธ ก็ได้รับประโยชน์จากการกระทำนี้เหมือนกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงความถูกผิด หรือศีลธรรมใด ๆ เลย ขอเพียงแต่ให้ตัวเองมีความก้าวหน้า ประสบความสำเร็จในชีวิต ไปถึงจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ก็พอใจแล้ว โดยลืมนึกถึงความรู้สึก และจิตใจของคนอื่น เขานึกถึงแต่เรื่องของตัวเองเพียงอย่างเดียว

ในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน สุรเสนตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องนั้น เป็นผู้ชายที่มีคุณสมบัติภายนอกเพียบพร้อมทั้งรูปร่างหน้าตาดี จบการศึกษาจากเมืองนอก และฐานะดี เป็นลูกชายคนเดียวของเจ้าของบริษัทแต่เป็นคนเจ้าชู้ เปลี่ยนผู้หญิงบ่อย ฉวยโอกาสจากความซื่อและความชื่นชมที่สะแกวัลย์มีต่อตัวเขาพาเธอเข้าโรงแรม เมื่อสะแกวัลย์ตกเป็นภรรยาลับของเขาอย่างง่ายดายแล้วเขาก็ไม่คิดที่จะเลี้ยงดูหรือยกย่องเธอในฐานะภรรยาเลย แต่เมื่อจำเป็นต้องรับผิดชอบเขาก็เลยพาเธอไปอยู่ในบ้านของเขาในฐานะภรรยาลับ ๆ เท่านั้น โดยไม่เคยจะใส่ใจดูแลหรือนึกถึงความรู้สึกของสะแกวัลย์เลย

ในเรื่อง กระเช้าสีดา ลีอตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง เป็นคนที่เจ้าชู้มาก และยังเป็นสามีที่ต้องให้ภรรยาปรนนิบัติอยู่ตลอดเวลา ทำให้น่าพิงค์ผู้เป็นภรรยาไม่สามารถทนพฤติกรรมของสามี ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า

“เรื่องปรนนิบัติผัวให้ได้รับความสะดวก...ถ้าคิดเผิน ๆ คู่มืออะไรเลย แต่ถ้างมือทำ ก็จะต้องกว่ามันจุกจิกกวนใจสาหัสนัก ...หากว่าผู้หญิงคนนั้นหมายมั่นจะทำอย่างครบถ้วน ผู้ชายบางคน อย่างถือนี่แหละ สามารถพกเอาความเป็นเจ้าเป็นนาย โดยรู้ดีกว่าเมียเป็นข้าช่วงใช้ได้ทุกขณะจิต จนบางครั้งน่าพิงค์เองก็เคยสงสัยว่า เหตุใดเขาจึงรบกวนหล่อนโดยไม่เกรงใจได้ถึงขนาดนั้น”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๕๘)

จากพฤติกรรมของลีอที่นึกถึงแต่ความต้องการของตัวเองในทุกๆ เรื่องโดยไม่เคยสนใจความรู้สึกของภรรยาเลยนั้นทำให้น่าพิงค์เจ็บช้ำและเสียใจอย่างมาก ดังที่ผู้เขียนบรรยายดังนี้

“ณ บัดนี้ น่าพิงค์ไม่สามารถจะสะกดกั้นความเจ็บร้าวในหัวใจไว้ได้แล้ว มันสะสมกันอยู่นานมากเหลือเกินโดยไม่มีทางระบายเลย...ทุกซอกทุกมุมมีแต่รอยร้าว เป็นรอยที่หล่อนแลเห็นมันชัดเจน

แต่ก่อนหล่อนมองไม่เห็น เพราะหล่อนเฝ้าแต่เอาความเป็นเมียดีเข้ามาหักกลบลบล้าง หล่อนหวังแต่จะทำความราบรื่นให้แก่ครอบครัวและคิดว่าตัวเองทนได้ไม่ว่าเขาจะกดขี่น้ำใจหล่อนเพียงไหนก็ตาม ค่านิยมของผู้ชายไทยรุ่นเขายังเปลี่ยนไม่ได้หล่อนรู้ เขาอาจจะรักและยกย่องเมียอย่างเปิดเผย แต่โดยส่วนที่ต้องเปลือยเนื้อเปลือยตัวแสดงต่อกันนั้น เขายังคงเก็บความเห็นแก่ตัวไว้ครบครัน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๖๑-๖๒)

“ฉันคิดว่า ฉันอดทนเพื่ออะไรต่ออะไรมาพอแล้ว ต่อไปนี้ฉันจะไม่ทนอีก คุณจะย้ายทำร้ายจิตใจฉันยังไงก็ตามใจ ฉันคิดว่าฉันหมั่นสุดลานแล้วเพื่อครอบครัว แต่จะกดให้ฉันทนไปตลอดชีวิตนี้ เหลือบ่ากว่าแรงจริง ๆ เราสิ้นสุดกันแค่นี้ดีกว่า ลือ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๘๕)

การทำตามแต่ความต้องการของลือเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงความต้องการหรือความรู้สึกของน้ำพิงค์นั้นก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมายถึงหย่าร้างด้วย

ในเรื่องอื่น ๆ คือ ไม้ผลัดใบ บ้านชนน ไฟหนาว ภมร และ เพลงบินใบจิว ก็เช่นเดียวกัน ตัวละครเอกฝ่ายชายมักจะนึกถึงแต่ความต้องการของตัวเองฝ่ายเดียว โดยเฉพาะในเรื่องความเจ้าชู้ ไปชอบผู้หญิงอื่นโดยไม่เคยสนใจความรู้สึกของลูกและภรรยาเลย ทำให้ครอบครัวต้องมีปัญหาขาดความสงบสุขและบางครั้งทำให้เกิดปัญหาการหย่าร้างตามมา

จากการศึกษาตัวละครเอกฝ่ายชายที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่อง พบว่า ผู้เขียนสร้างตัวละครให้มีลักษณะทางกายภาพค่อนข้างดี คือ รูปร่างหน้าตาดี สูงใหญ่ ท่าทางเข้มแข็ง ส่วนด้านลักษณะนิสัยนั้น ตัวละครเอกฝ่ายชายของกฤษณา มีลักษณะนิสัยที่ต่างกันไปแล้วก็มีลักษณะที่เหมือนกันหรือร่วมกันในทางที่ดี ๕ ประการคือ มีการศึกษาสูง มีงานทำเป็นหลักฐานมั่นคง มีลักษณะเป็นผู้นำทางความคิด มีอุดมคติและรักลูกมาก และมีลักษณะที่ด้อยร่วมกัน ๓ ประการคือ มีปมด้อย เป็นคนเจ้าชู้และเห็นแก่ตัว ตัวละครแต่ละตัวจะมีทั้งส่วนดีและส่วนที่บกพร่องอยู่ ทำให้ตัวละครแต่ละตัวมีความสมจริงเหมือนมนุษย์ทั่ว ๆ ไป และยังทำให้ตัวละครเหล่านี้ น่าสนใจเพราะลักษณะร่วมต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นลักษณะพื้นฐานของมนุษย์โดยทั่วไป เมื่อตัวละครมีลักษณะเหล่านี้จึงทำให้ตัวละครมีลักษณะสมจริง

ข) ตัวละครเอกฝ่ายหญิง

จากการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่องของกฤษณานั้น ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมักจะมีบทบาทในการดำเนินเรื่องและมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีลักษณะที่ร่วมกันอยู่หลายประการ คือ

- ๑) ลักษณะทางกายภาพ
- ๒) ลักษณะนิสัยและอื่น ๆ

๑) ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง และวัย รวมถึงบุคลิกภาพที่ปรากฏแก่สายตาภายนอก ส่วนใหญ่แล้วตัวละครเอกฝ่ายหญิงของกฤษณาจะมีรูปร่างหน้าตาดี และอยู่ในวัยสิบแปดถึงสามสิบปี ผู้เขียนจะบรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพของตัวละคร ดังนี้

ในเรื่อง ตะวันตกดิน ผู้เขียนบรรยาย ทักษิภาว่า

“...ผู้หญิงคนนี้อยู่สวยประหลาด ฟันขาวจัด เป็นเงาวาวแวบราวกับเคลือบด้วยเปลือกมุก ตัดกับผิวดำสนิท จนเห็นซี่ฟันเรียงเรียบ เป็นประกายสว่างไสว ราวกับจุดไฟขึ้นฉับพลันในความมืด”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๔๕)

ในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน ผู้เขียนบรรยายลักษณะทางกายภาพของ สะแกวัลย์ ผ่านทางความคิดของนายเกตุ ผู้เป็นพ่อของสะแกวัลย์ ว่า

“ดูลูกตามันที่เรอะกลมดำยังกับนัยน์ตาทารก หน้าผากผายเป็นรูปโค้งมนแล้วเรียวลงปลายคาง ผิวพรรณสะอาดสะอาดอันจนแดดกลางนาก็ทำอะไรไม่ได้ จริตจะก้ำกึ่งช่างบริสุทธิ์ผุดผ่องเหมือนลมทุ่งไม่มีผิด รูปร่างแม้จะบอบบางแต่ก็แข็งแรง ฟันขาวสวยเท่า ๆ กับฟันพวกผู้ดีมีเงินที่ช่างเปรียบเปรยว่าเหมือนมุกนั่นแหละ ทั้ง ๆ ที่อาหารการกินไม่ดิบดี วิเศษวิโสอะไรสักนิด...แต่จะให้กินอยู่อย่างนี้ตลอดชาติเห็นทีจะไม่สำเร็จ มันควรจะต้องมีเจ้าชายกับม้าขาวมั่งสินะ”

(กัญญาชลา ๒๕๑๗ : ๑๓-๑๔)

ในเรื่อง บ้านชนน ผู้เขียน บรรยาย เหมือนแพรว ว่า
 “ความจริงหล่อนไม่ใช่ผู้หญิงสวยเกินไปจนน่ากลัว หากแต่ก็
 และมีความน่าดูอยู่ในกริยา”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๗ : ๑๕)

ในเรื่อง ไฟทะเล ผู้เขียนบรรยาย สิชลว่า
 “สิชลหัวเราะแถมใส่...นางเอี่ยมอดชื่นชมความละไมของวงหน้า
 หญิงสาวมิได้...สิชลรูปร่างโปร่งอ่อนแอ้นที่เคียว หน้าเรียว ผิว
 บางค่อนข้างขาว ตากลมเล็กก็จริงแต่ดำดำขลับ ดำจนตาขาวดู
 เป็นสีฟ้าเรื่อ ดำจนจับผิวหนัง ๗ ของวงหน้าเรียวให้ดูผุดผ่อง ดู
 นวลแดง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๔)

เรื่องว่า
 ในเรื่อง กระเช้าสีดา ผู้เขียนบรรยายรำน่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงของ
 “รำน่าหัวเราะ...พินหล่อนสวยงาม เป็นเงาสว่างจับกับผิวสีน้ำตาล
 ทรายแดง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑)

๒) ลักษณะนิสัยและอื่น ๆ กฤษณาสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้มีลักษณะ
 ร่วมกัน ๘ ประการ คือ

- ก) มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- ข) มีแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต
- ค) อยู่ในโอวาทของพ่อแม่
- ง) เป็นแม่บ้านที่ดี
- จ) รักลูกมาก
- ฉ) มีปมด้อย
- ช) เอาแต่ใจตนเอง
- ณ) เป็นคนขี้หึง

ก) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีลักษณะดังกล่าวได้แก่ ชิงดวงในเรื่อง ไม้ผลัดใบ และบาลีในเรื่อง ปูนปิดทอง ดังนี้

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ ชิงดวงตัวละครเอกฝ่ายหญิงคนหนึ่งในเรื่อง เป็นผู้หญิงรุ่นใหม่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ยอมทนกับสิ่งที่เธอเห็นว่าไม่สามารถจะแก้ไขให้ดีขึ้นได้ เมื่อเธอเห็นว่า ปัญหาในชีวิตสมรสที่เกิดขึ้นระหว่างเธอกับสามีนั้น ไม่มีหนทางใดจะแก้ไขให้ดีขึ้นได้อีกแล้ว ทั้ง ๆ ที่เธอพยายามอดทนและหาทางแก้ไขอย่างเต็มที่แล้ว เธอก็ตัดสินใจหย่ากับสามี ทั้ง ๆ ที่แต่งงานกันมาไม่ทันถึงปี แทนที่จะยอมทนอยู่ร่วมกันต่อไปด้วยความทุกข์ เพราะไม่อยากจะให้มีการหย่าร้างเกิดขึ้นในชีวิตสมรส

ในเรื่อง ปูนปิดทอง บาลีตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องมีความคิดและมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เธอตัดสินใจสิ่งต่างๆด้วยตัวของเธอเอง เช่น ตอนที่เธอใช้ชีวิตอยู่อเมริกา เธอก็มีอิสระและประพฤตินเหมือนชาวอเมริกัน เธอมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นโดยที่ยังไม่ได้แต่งงาน เพราะเธอถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัว และไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อนหรือเสียหาย หรือตอนที่เธอย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านของสองเมือง โดยที่ยังไม่ได้แต่งงานกันอย่างเป็นทางการ เมื่อเธอคิดว่าดีแล้วเธอก็ทำในสิ่งนั้น โดยไม่ได้สนใจกับสายตาของใครว่าจะมองเธอแบบใด ดังที่ผู้เขียนบรรยายถึง บาลี ผ่านทางความคิดของคุณหญิงวารุณี ดังนี้

“...ท่าทางบาลี ดูสมัยใหม่ไม่แคร์คน แม้ไม่กระด้างแต่ก็ดูเป็นตัวของตัวเองทุกกระเบียดนิ้ว คุณหญิงวารุณีไม่ชอบผู้หญิงที่ทำมาเป็นตัวของตัวเองมากนัก...ด้วยเธอถือว่าการเป็นตัวของตัวเองก็คือส่วนหนึ่งของการให้ความสำคัญกับตนเอง การให้ความสำคัญกับตัวเองมากมักจะให้ความสำคัญกับคนอื่นน้อยลง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๓๔๑)

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทั้ง ๒ ตัวนี้จะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จึงคิดและตัดสินใจทุกอย่างที่เธอคิดว่าดี และเหมาะสมแล้วด้วยตนเอง

ข) มีแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของ กฤษณา ที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ทันทิกาในเรื่อง ตะวันตกดิน อันวิดาในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ชิงดวงในเรื่อง ไม้ผลัดใบ นางสอยในเรื่อง ลานลูกไม้ สีชลในเรื่อง ไฟทะเล มาตีในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ และกัณภัยในเรื่อง ชาวกรง ตัวละครนี้จะดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่ถูกต้องและดีงาม เช่น

ในเรื่อง ตะวันตกดิน ทันทิกา ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง จะมีแนวทางในการดำเนินชีวิตโดยยึดอุดมคติเป็นที่ตั้ง รักสงบ พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตัวเอง ดังที่ตัวเธอพูดกับมารดาว่า

“สำหรับทันทิ คุณแม่อย่าหวังเลยคะ ทันทิไม่มีนิสัยทางเหนือหรืออยากได้อะไรที่ผิด ๆ” หล่อนพูดเสียงอ่อน ๆ แต่ถึงหน้าหนักความจริงใจทุกถ้อยคำ “และก็ไม่ต้องการทำอะไรที่ไม่ใช่บุคลิกของครอบครัวเรา”

(กฤษณา โสภทิน ๒๕๑๖ : ๘๓)

ทันทิกายึดมั่นในอุดมคติเหล่านี้อย่างมั่นคง เธอตั้งปณิธานเอาไว้ว่าการดำเนินชีวิตของเธอนั้นจะต้องดำรงความดีไว้ ๓ ประการ คือ ไม่โกงตนเอง ไม่โกงญาติมิตร และไม่โกงสังคม

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง อันวิดาตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องเป็นหญิงสาวที่มีหลักในการดำเนินชีวิตของตัวเอง เธอยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นและพร้อมที่จะปรับปรุงตัวเองตามสภาพสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงไป

ในเรื่อง ลานลูกไม้ นางสอยตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง เป็นคนขยันทำมาหากิน และพอใจกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ถึงแม้ว่าจะยากจนแต่ก็มีความสุขที่สัตย์สุจริต

๒๗๑-๖๑

ในเรื่อง ไฟหนาว สีชลตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นคนขยัน รู้จักทำมาหากิน หารายได้เลี้ยงดูตนเองและช่วยเหลือครอบครัว รู้จักรับผิดชอบตนเอง มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต แสวงหาความก้าวหน้าให้ชีวิตอยู่ตลอดเวลา ไม่ทะเยอทะยานในทางที่ผิด และไม่ใช้คนเห็นแก่เงิน เมื่อเธอได้พบกับซัน ผู้มีฐานะดีกว่าเธอ เธอก็ไม่ได้เห็นแก่ของกำนัลที่เขาเอามาให้ และไม่

ได้รับตกลงรับความรักจากซันทันที ซันต้องชนะใจเธอด้วยความดีที่เขามี ไม่ใช่เงินทอง ของกำนัล แต่อย่างไร

ในเรื่องอื่น ๆ คือ ไม้สัดใบ ถ่านเก่าไฟใหม่ และ ชาวกรงก็เช่นเดียว กัน ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะมีความคิดและมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มีเหตุผล มีหลักการในทางที่ถูกต้องและดีงาม พอใจกับชีวิตของตัวเองที่เป็นอยู่ ไม่ทะเยอทะยานไปในทางที่ผิด

ค) อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ สะแกวัลย์ในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน อะเคือในเรื่อง ไฟหนาว และเปลแก้วในเรื่อง เพลงบินใบจิว ดังนี้

ในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน สะแกวัลย์เป็นลูกสาวที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่มาโดยตลอด ไม่ว่าพ่อแม่จะให้ทำอะไร เธอก็ไม่เคยขัดทำให้เธอไม่เคยมีความฝืนหรือความต้องการเป็นของตัวเองเลย ความฝืนของเธอก็คือความฝืนของพ่อที่บอกกับเธอมาโดยตลอด และเธอก็ยึดมั่นมาเป็นความฝืนของเธอ พ่อและแม่เลี้ยงดูเธอมาอย่างทะนุถนอม ให้แต่สิ่งที่ดี ๆ กับเธอและไม่เคยปล่อยให้เธอได้ออกมาเผชิญกับโลกภายนอกเลย ทำให้สะแกวัลย์กลายเป็นคนขี้อ่อน ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของใคร

ในเรื่อง ไฟหนาว อะเคือเป็นลูกที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่มาโดยตลอด พ่อแม่เลี้ยงดูเธออย่างดี ดูแลเธอแทบจะทุกฝีก้าว เธอไม่เคยออกมาสู่ชีวิตภายนอกเลย สมัยยังเรียนหนังสืออยู่ เข้าชั้นแม่ของเธอก็ไปส่ง เย็นลงก็ไปรับกลับ ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า

“ความประพฤติกของหล่อนหรือ เรียกได้ว่าไม่เคยต่างพร้อยเลย ไม่ว่าเมื่อใด...เข้าชั้นแม่ไปส่ง เย็นลงแม่ไปรับ ไม่ว่าจะไปที่ไหน ทุกคนจะได้เห็นแม่ของหล่อนเกาะแฉ่ง ไม่ยอมให้หล่อนคลาดสายตา”

(กฤษณา โสภิติน ๒๕๓๕ : ๑๘)

ในเรื่อง เพลงบินใบจิว เปลแก้วเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัว เธอไม่ค่อยแข็งแรงเพราะป่วยด้วยโรคหัวใจมาตั้งแต่เด็ก เธอจึงถูกเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมมาโดยตลอด แม่และญาติพี่น้องทุกคนคอยเอาใจใส่ดูแลเธอและต้องพูดแต่ในสิ่งที่ทำให้เธอมีความสุขใจความพอใจ หากใครนำเรื่องที่ฟังแล้วไม่สบายใจมาเล่าให้เปลแก้วฟังก็จะถูกแม่ของเธอว่าเอาใจ แม่ของเปลแก้วมีทรัพย์สินสมบัติมากจึงต้องการที่จะหาคนมาสืบทอดกิจการ โรงงานน้ำปลาของเธอที่จะตก

เป็นของเปลแก้วต่อไป นางจึงให้เปลแก้วแต่งงานกับจอมทองลูกชายของเพื่อนรัก เปลแก้วก็ยอมทำตามแม่จัดการให้ ทั้ง ๆ ที่เธอก็ไม่ได้รักจอมทอง เมื่อแต่งงานแล้วเธอก็ทำหน้าที่ของภรรยาที่ดี และเชื่อฟังแม่มาโดยตลอด เป็นต้น

ง) เป็นแม่บ้านที่ดี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ นางสอยในเรื่อง ลานลูกไม้ และลิภาในเรื่อง กมร คือ

ในเรื่อง ลานลูกไม้ นางสอยต้องทำมาค้าขายส่งเสียดู๊ก ๆ ให้ได้เรียนหนังสือกันทุกคน และต้องรับภาระหน้าที่ของแม่บ้านอีกด้วย เมื่อเธอขายของเสร็จแล้วก็ต้องรีบกลับมาทำกับข้าวเตรียมไว้ให้ลูกก่อนที่เขากลับมาจากโรงเรียน แล้วก็มาดูแลดู ๆ ทำการบ้านและดูแลความเรียบร้อยภายในบ้านทุกอย่าง ถึงแม่บ้านของนางสอยจะไม่มีคนใช้ แต่เธอก็เบาแรงลงไปได้มาก เพราะลูกทุกคนช่วยเหลือเธออย่างดี ไม่ปล่อยให้เป็นที่หน้าของแม่แต่เพียงลำพัง

ในเรื่อง กมร ลิภาตัวละครเอกฝ่ายหญิงตัวหนึ่งในเรื่อง ไม่ได้ประกอบอาชีพนอกบ้านเป็นแม่บ้านเพียงอย่างเดียว เธอมีฝีมือในการทำกับข้าวจึงรับผูกปิ่นโตจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพื่อหาเงินมาช่วยเหลือจนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่ง ครอบครัวของเธอมีเด็กรับใช้อยู่หนึ่งคน แต่เธอก็ต้องคอยดูแลกิจการทั้งหมดในบ้านนอกเหนือไปจากการทำอาหารส่งตามบ้านต่าง ๆ เธอยังต้องมาคอยปรนนิบัติเอาใจสามีทุกอย่างตั้งแต่เขาคืนนอนจนเขาไปทำงาน และเมื่อเขากลับมาบ้านเรื่อยไปจนเขานอน เธอต้องทำให้เขาทุกอย่าง ทั้งเตรียมเสื้อผ้า ผูกเนคไท ใสถุงเท้าใส่รองเท้าให้ เธอจึงมีลักษณะเป็นแม่บ้านอย่างสมบูรณ์แบบ

จ) รักลูกมาก ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่รักลูกมากจะเห็นได้จาก เทียนสีในเรื่อง ไม้ศัลลิต นางสอยในเรื่อง ลานลูกไม้ อะเคื้อในเรื่อง ไฟหนาว นีราในเรื่อง กมร และเปลแก้วในเรื่อง เพลงบินใบจิว

ในเรื่อง ไฟหนาว อะเคื้อรักลูกมาก เธอจะมีปัญหาเกี่ยวกับสารนาต เธอต้องทุกข์ทรมานใจอย่างมากแต่เธอก็ไม่เคยลืมที่จะเอาใจใส่ ดูแลลูกสาวคนเดียวของเธออย่างเต็มที่ และทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกได้รับความอบอุ่นจากเธอ นอกจากนี้อะเคื้อยังนึกถึงอนาคตของลูก โดยจะเห็นได้จากการที่เธอยังไม่ยอมหย่าขาดจากสารนาต เพราะนึกถึงประโยชน์ที่ลูกจะได้รับจากการเป็นทายาทของครอบครัวที่ร่ำรวยของสารนาต แม้เมื่อเธอขอหย่าขาดจากสารนาตแล้วด้วยความรักลูก เธอก็ขอให้ศาลสั่งให้ลูกอยู่ในความดูแลของเธอ

ในเรื่อง เพลงบินโบจิว เปลแก้วรักลูกมาก ลูกเป็นศูนย์รวมความรักทั้งหมดของเปลแก้ว เมื่อเธอรู้ความจริงว่า จอมทองสามีของเธอ ไปมีภรรยาอื่น เปลแก้วก็มีลูกเป็นกำลังใจที่จะต่อสู้และฝ่าฟันอุปสรรคและความทุกข์ต่าง ๆ ดังที่ผู้เขียนบรรยายว่า

“...หญิงสาวลืมหุ้ทโมนัส ลืมอยู่ ลืมตาย เมื่อใจชื้นด้วยกลิ่นแก้มและกลิ่นปากเล็ก ๆ กลิ่นจากกลีบดอกไม้แรกผลิที่หอมเองตามธรรมชาติ
ดวงใจดวงนี้เป็นของหล่อน อยู่ในกำมือหล่อน...เปรียบประคุน้ำอมฤตอันใช้ประพรมตั้งแต่เส้นผมจรดปลายเท้า ใจและกายที่คล้ายตายไปแล้วซึกหนึ่งของหล่อนนี้ ค่อย ๆ เบิกบานและตื่นขึ้นทุกครั้งทุกคราที่พิศเพ่งถึงแลขยายหนูด้วยความรักและห่วงใย”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๐๒๓)

ในเรื่อง ภมร นิรา รักลูกมาก ถึงแม้เธอจะมีปัญหาเกี่ยวกับผู้เป็นสามีแต่นิรา ก็พยายามทำหน้าที่แม่อย่างดี แม่เธอจะอยากหย่าขาดจากยล และไปให้พ้นจากสภาพที่เป็นอยู่นี้ แต่เธอก็ไม่ต้องการให้ลูกขาดพ่อและกลายเป็นเด็กมีปัญหา เธอจึงพยายามทำใจและอยู่กับยลต่อไป โดยนึกถึงแต่ลูก และทำทุกอย่างเพื่อลูก

ในเรื่อง ลานลูกไม้ นางสอย มีฐานะยากจน แต่ก็พยายามส่งเสียลูกทั้ง ๔ คนให้ได้เรียนหนังสือและตั้งสอนอบรมลูก ๆ ทุกคนให้เป็นคนดี เมื่อรู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง นางสอยจึงเป็นห่วงลูกมากที่สุด ความรักที่นางสอยมีให้กับลูกนั้น ลูก ๆ ทุกคนตระหนักดี พวกเขาจึงทำตัวให้เป็นเด็กดี ไม่ให้แม่ต้องเดือดร้อนใจเลย

จากนวนิยายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทุกตัวนั้น รักลูกมากยอมทำทุกอย่างเพื่อลูก นึกถึงความรู้สึกของลูกมากกว่าความต้องการของตัวเองทั้งสิ้น

๓) มีปมด้อย ปมด้อยของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้ อาจจะเป็นปมด้อยทางเศรษฐกิจ หรือปมด้อยจากครอบครัว ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีปมด้อยในชีวิต ได้แก่ โรยทอง ทรายในเรื่อง รากแก้ว เหมือนแพรในเรื่อง บ้านชนน บาลีในเรื่อง ปูนปิดทอง และรำน่าในเรื่อง กระเช้าสีดา ดังนี้

ในเรื่อง รากแก้ว โรยทองทรายมีปมด้อยเพราะเป็นเด็กที่ถูกขอมมาเลี้ยง ผู้ปกครองที่ดูแลเธอนั้นมีความคิดปกติทางเพศ เธอจึงไม่แน่ใจในความรักที่ได้รับ เธอคืนรนที่จะออกมาจากบ้านและทำทุกทางที่จะออกไปให้พ้นจากการดูแลของผู้ปกครอง ปมด้อยในชีวิตที่ถูกพ่อแม่ทิ้ง ถูกขอมมาเลี้ยง และไม่แน่ใจว่าได้รับความรักอย่างแท้จริงเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของเธอ ทำให้เธอกลายเป็นเด็กก้าวร้าว คือร้อน เอาแต่ใจตัวเอง ต้องการความรัก ความอบอุ่นในชีวิต และไขว่คว้าหาในสิ่งที่ต้องการอยู่ตลอดเวลา

ในเรื่อง บ้านขนนก เหมือนแพร มีปมด้อยในชีวิตเนื่องมาจากพ่อแม่แยกทางกันตั้งแต่เธอยังเด็ก ทำให้เหมือนแพรกลายเป็นเด็กที่ขาดความรัก ความอบอุ่นในชีวิต เธอรู้สึกว่าตัวเองขาดสิ่งต่าง ๆ ที่คนอื่นไม่ขาดอยู่ตลอดเวลา เธอมักจะคิดว่าตัวเองไม่มีความสุข เธอหัวนไหวง่ายและมีสภาพจิตใจที่เปราะบางอ่อนแอ คิดมากและไม่ยอมรับความเป็นจริงต่าง ๆ ในชีวิต

ในเรื่อง ปูนปิดทอง บาลีมีปมด้อยเพราะปัญหาครอบครัวแตกแยก พ่อและแม่ของเธอแยกทางกันตั้งแต่เธอยังเด็ก และต่างก็ไปมีครอบครัวใหม่โดยลืมที่จะนึกถึงความรู้สึกของลูก บาลีจึงมีอคติต่อพ่อแม่และไม่เข้าใจพ่อแม่ เธอกลายเป็นคนต้องการความรักแต่ก็ไม่แน่ใจในความรักที่ได้รับ เธอไม่อยากแต่งงานเพราะกลัวการหย่าร้าง เมื่ออาศัยอยู่ต่างประเทศ เธอก็ใช้ชีวิตอิสระเหมือนผู้หญิงอเมริกันทั่วไปรวมทั้งเรื่องเพศด้วยโดยไม่ฟังคำตักเตือนของใคร

ในเรื่อง กระเช้าสีดา รำนามีปมด้อยที่มีฐานะยากจนและเป็นเพียงเด็กเติบโตขึ้นมาในบ้านของลือ เธอจึงทะเยอทะยานอยากจะไปให้พ้นจากสภาพนี้ เธออยากจะมี ความพร้อม มีฐานะดี จึงคิดจะทำทุกทางเพื่อให้สิ่งที่คิดฝันนั้นเป็นจริงดังคำพูดของเธอที่ว่า

“อย่านี้กว่าว่าจะป็นข้าใครไปจนตาย คอยดู ว่าจะปลดความ เป็นข้าออกไปให้พ้นตัวในวันนึ่งให้ได้”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๐๒๓)

รำนามีปมด้อยในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจทำให้เธอทะเยอทะยานและดำเนินชีวิตผิดพลาด ต้องเป็นกรรขาน้อยและกรรขาลับของคนหลายคน

ปมด้อยทางเศรษฐกิจและปมด้อยจากครอบครัวแตกแยกนี้ส่งผลต่อความคิด พฤติกรรมรวมทั้งลักษณะนิสัย ของตัวละครต่าง ๆ ทำให้ตัวละครสมจริงมากยิ่งขึ้น

ข) เอาแต่ใจตนเอง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีลักษณะนิสัยดังกล่าว ได้แก่ มรุรสในเรื่อง เรือมนุษย์ เทียนสีในเรื่อง ไม้ผลัดใบ ปีทองในเรื่อง บุษบกใบไม้ และขวนตาในเรื่อง เพลงบินใบจิว ลักษณะดังกล่าวนี้มักจะมีสาเหตุมาจากฐานะทางบ้านที่ร่ำรวยและถูกตามใจมาตั้งแต่เด็ก คือ

ในเรื่อง เรือมนุษย์ มรุรสเป็นคนที่มินิสัยเอาแต่ใจตนเองอย่างสูง และมีทิฐิจัดเพราะเธอข่มขู่สามีได้ตลอดมา เขาขอมลงให้เธอทุกอย่าง เธอจึงเอาชนะเขามาตลอด เธอไม่เคารพยกย่องสามี ถือแต่ความคิดตัวเองเป็นใหญ่ ไม่เคยยอมรับฟังความคิดเห็นของสามีเลย บางครั้งถึงแม้จะรู้ว่าตัวเองผิด แต่ด้วยทิฐิที่มีอยู่มากทำให้ไม่ยอมรับความผิดและดิ่งดันที่จะทำตามความคิดของตัวเองต่อไป

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ เทียนสีมาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยและเป็นลูกสาวคนเดียวจึงถูกเลี้ยงดูมาอย่างตามใจ เธอจึงเป็นคนที่มินิสัยเอาแต่ใจตนเองและดื้อรั้น ไม่ค่อยจะยอมง้อใครและมีทิฐิสูง เมื่อเธอแต่งงานมีสามีที่มีนิสัยขัดแย้งกับเธอ เธออยากให้เขาเปลี่ยนนิสัยมาเป็นอย่างที่ต้องการ เมื่อเขาไม่ยอมเปลี่ยนเธอจึงโกรธและทำตามใจที่เธอต้องการโดยไม่สนใจความรู้สึกของใคร บางครั้งแม้เธอจะรู้ว่าตัวเองผิดแต่ก็ไม่ยอมขอโทษและไม่ยอมง้อขอคืนดีด้วยความทิฐิ นิสัยเหล่านี้จึงสร้างปัญหาให้กับชีวิตสมรสเป็นอย่างยิ่ง

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ ปีทองเป็นลูกสาวพนักงานป่าไม้ที่มีฐานะร่ำรวย เธอเป็นลูกสาวเพียงคนเดียวในจำนวนพี่น้องทั้ง ๓ คน ทุกคนในบ้านจึงตามใจเธอมาก เธออยากได้หรืออยากจะทำสิ่งใดก็ไม่มีใครว่า ถึงแม้เธอจะไม่ยอมเรียนหนังสือให้จบอะไรเลยสักอย่างพ่อแม่ของเธอก็ไม่ว่าอะไร เพราะคิดว่ามีสมบัติมากพอที่จะทำให้เธอสุขสบายได้ตลอดชีวิต ปีทองจึงกลายเป็นคนที่มินิสัยเอาแต่ใจตนเอง ไม่มีเหตุผล ชอบทำอะไรตามใจและตามอารมณ์เป็นหลัก

ในเรื่อง เพลงบินใบจิว ขวนตาก็มีลักษณะคล้ายกับเทียนสีใน ไม้ผลัดใบ คือ มาจากครอบครัวที่มีฐานะดีแต่พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาให้ ให้แต่เงินทองสิ่งของและตามใจเธอทุกอย่าง เธออยากได้สิ่งใดก็ได้ ขวนตาจึงกลายเป็นคนที่มินิสัยเอาแต่ใจตนเอง ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล เมื่อเธอมาแต่งงานกับแนวไพร เขาก็ไม่มีเวลาให้เธอเพราะเอาแต่ทำงาน ทำให้ขวนตาเบื่อหน่ายจึงหันไปคบชายหนุ่มรุ่นน้อง เพื่อเป็นเพื่อนกินเพื่อนเที่ยวของเธอ โดยไม่สนใจว่าใครจะว่าอย่างไร

ณ) เป็นคนขี้หึง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีลักษณะนิสัยดังกล่าว ได้แก่มธุรสในเรื่อง เรือนมนุษย์ เหมือนแพรในเรื่อง บ้านขนนก และทองพันในเรื่อง กมร เช่น

ในเรื่อง บ้านขนนก เหมือนแพรจะคอยหึงหวงและระแวงว่าพัดโบกจะไปมีผู้หญิงคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ทุกเย็นวันศุกร์หากเขากลับมากรุงเทพฯ ฝิดเวลา เธอก็จะคอยโทรตามเขาที่บ้านแทบจะทุก ๕ นาที และเมื่อเจอเขาเธอก็จะคอยถามทุกครั้ง จนทำให้พัดโบกอึดอัดและคิดว่าเธอแสดงความเป็นเจ้าของเขามากเกินไป

ในเรื่อง กมร ทองพัน เป็นภรรยาที่มีนิสัยขี้หึงเป็นอย่างมาก เธอจะคอยสืบดูพฤติกรรมของสามีอยู่ตลอดเวลาว่าเขาไปติดพันผู้หญิงคนใดบ้าง เมื่อทราบเธอก็จะคอยตามไปอาละวาดเขาทุกที่ ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า

“...เหมือนฟ้าดินกลั่นแกล้ง ที่ทองพันนั้นขี้หึงนักหนา หึงมากพอ ๆ กับความเจ้าชู้ของผัวนั่นทีเดียว ดังนั้นอาการที่ขบถไล่ตามกันมาอย่างวันนี้ จึงเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติสามัญสำหรับคนทั้งคู่”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ :๑๑)

“ชักทนไม่ไหวแล้ว ลูกสองคนฉันเลี้ยงได้ ไม่เอาแล้ว พอดีพอร้ายเราเองจะต้องตายเพราะความหึง หัวใจวายตาย เพราะหึงสุดขีด”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๒๑)

“ก็สงสารความหึงของเธออะซี...วัน ๆ ไม่ต้องทำอะไรแล้วเอาแต่เงี้ยวหึงข่าขั่วไปติดใจอะ ะ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๐)

จากการศึกษาตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัล ทั้ง ๑๗ เรื่อง พบว่าผู้เขียนบรรยายตัวละครเอกฝ่ายหญิงว่าอยู่ในวัยสิบแปดถึงสามสิบปี มีรูปร่างหน้าตาดี ส่วนด้านลักษณะนิสัยนั้น ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของกฤษณาจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็มีลักษณะร่วมกันในทางที่ดี ๕ ประการ คือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ เป็นแม่บ้านที่ดี และรักลูกมาก และมีลักษณะที่คล้ายร่วมกัน ๓ ประการ คือ มีปมด้อย เอาแต่ใจตนเอง และเป็นคนขี้หึง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้ ผู้

เขียนสามารถสร้างได้อย่างสมจริง และน่าสนใจ มีลักษณะเหมือนกับคนที่พบเห็นได้ทั่วไป มีทั้งส่วนดีและส่วนที่บกพร่องอยู่ในตัวเอง ลักษณะร่วมของตัวละครเอกฝ่ายหญิงนั้นเป็นลักษณะพื้นฐานที่มีอยู่ในตัวของคนทุกคน จึงทำให้ตัวละครของกฤษณามีความสมจริง

๒. ตัวละครรอง

จากการศึกษาในนวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่อง ของกฤษณา ผู้วิจัยพบว่า นอกจากตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะมีบทบาทเด่นเป็นตัวดำเนินเรื่องแล้ว ในบางเรื่องก็จะมีตัวละครรองที่มีบทบาทที่สำคัญปรากฏอยู่ด้วย ถึงแม้จะมีไม่ครบทุกเรื่องก็ตาม ตัวละครรองเหล่านี้ก็มีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องด้วย และยังช่วยเพิ่มความสนุก น่าสนใจและชวนให้ติดตาม เรื่องด้วย ตัวละครรองเหล่านี้มักจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ไม่ค่อยมีลักษณะร่วมกันมากนัก ผู้วิจัยจะศึกษาตัวละครรอง ๒ ลักษณะคือ

- ก) ลักษณะทางกายภาพ
- ข) ลักษณะนิสัยและอื่น ๆ

ก) ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพของตัวละครรอง จะมีหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง ทั้งวัยหรืออาชีพ รวมทั้งรูปร่างหน้าตา เช่น

ในเรื่อง เรือมนุษย์ ผู้เขียนบรรยายถึงเกี่ยวกับตัวละครรองที่มีบทบาทในเรื่องอย่างมาก ดังนี้

“เพลลาแลเห็นหน้าขาวผ่อง เก๋ียงเกลียดด้วยนวนลหน้าของวัยกำตัดดวงตาดำเป็นมันฉูด หลุกหลิกสัมผัสกับแสงสว่างที่ส่องปะทะกระจกขาวตรงช่องลมทำให้ดูระยับยิ่งขึ้น เรือนร่างของเด็กหญิงค่อนข้างสูงอวบ ผมตัดสั้นไม่ได้ตัด เพียงแต่แสกกลางแล้วหวีปาดไว้สองข้าง ขาวทักหูไว้เฉย ๆ เท่านั้นเอง ก็ช่วยให้น่าดู เสริมส่งเนื้อหนังมังสาที่กำลังปรี่เปล่งอย่างธรรมชาติโดยไม่ต้องการการตบแต่งมากไปกว่านั้น แต่เมื่อเจ้าของขยับไปแต่งเติมเข้าที่ปากและคิ้ว ก็ยิ่งเชิดชูดวงหน้าให้ชวนพิศยิ่งขึ้น”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๓๓๔)

ในเรื่อง ตะวันตกคืน ผู้เขียนได้บรรยายถึง นาย ตัวละครในเรื่องให้ผู้
อ่านได้ทราบว่า เขาเป็นชายค่อนข้างจะสูงอายุ ร่าเริง ผิวคล้ำ ดวงตาเป็นมันระยับและชอบสูบ
ซิการ์เป็นประจำ เป็นต้น

ในเรื่อง กระเช้าสีดา ผู้เขียนบรรยายถึงจรินทร์ ตัวละครในเรื่อง ดังนี้
“จรินทร์ อายุห้าสิบแต่ดูสมบูรณ์แข็งแรงทุกขุมขน ผมดำหวีเรียบ
ตาดำเป็นประกาย หน้าผากสี่เหลี่ยมกว้าง คางเหลี่ยม จมูกโค้ง
และริมฝีปากค่อนข้างหนาเป็นสัน ไม่มีความอ่อนแอทอดยง
ซ่อนอยู่ตรงไหน ในบุคลิกของเขาเลย”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๒๗๒-๒๗๓)

กฤษณาจะบรรยายถึงลักษณะทางกายภาพของตัวละครแตกต่างกันไป
ในแต่ละเรื่อง มีความหลากหลายทั้งวัย เพศ รูปร่างหน้าตา บุคลิกลักษณะ ฯลฯ ไม่ค่อยปรากฏ
ลักษณะร่วมกันมากนัก

ข) ลักษณะนิสัยและอื่น ๆ กฤษณาสร้างตัวละครทั้งฝ่ายชายและหญิงให้มี
ลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง ดังนี้

- ๑) เห็นแก่ตัว
- ๒) มีนิสัยสอดรู้สอดเห็น
- ๓) มีนิสัยช่างฝันและทะเยอทะยาน
- ๔) ไม่อดทนและเกียจคร้าน
- ๕) มีความผิดปกติทางจิตใจ
- ๖) ปรารถนาดีต่อผู้อื่น
- ๗) เป็นหลักทางใจให้คนอื่น

๑) เห็นแก่ตัว ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ วิฐในเรื่อง ตะวันตกคืน รังรองในเรื่อง รากแก้ว ภิรมยาในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง คุณพลอยในเรื่อง ไม้ผลัดใบ คุณ
สายทองและคุณบุรีในเรื่อง ปูนปิดทอง และจรินทร์ในเรื่อง กระเช้าสีดา เช่น

ในเรื่อง ตะวันตกคืน วิฐุเป็นตัวละครที่มีความโลภและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ สมัยที่สามของเธอยังมีชีวิตอยู่ วิฐุเป็นคนคอยชี้แนะบอกให้สามีรับสินบนจากคนนั้นคนนี้ รวมถึงการยอมเป็นภรรยาลับ ๆ ของ “นาย” ภายหลังจากที่สามีเสียชีวิต ก็เพราะเห็นแก่เงินที่จะได้รับจากนาย นั่นเอง

ในเรื่อง รากแก้ว รังรองเป็นผู้ปกครองของโรยทองทราย ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องที่มีความคิดปกติทางเพศและได้บังคับขืนใจเธอตลอดมา โดยที่รังรองไม่เคยถึงความรู้สึกของโรยทองทรายเลยว่าเธอรู้สึกอย่างไรและต้องการสิ่งใด เมื่อโรยทองทรายมีพฤติกรรมที่ต่อต้านผู้ปกครอง รังรองก็ใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงและข่มขู่บังคับโรยทองทราย เพราะนึกถึงแต่ความรู้สึกและความต้องการของตัวเองฝ่ายเดียว

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ภิรมยาเป็นลูกพี่ลูกน้องกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง เธอมีคนรักเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่เขียนบทความต่อต้านนายทุน ภิรมยาจึงรับเอาความคิดเหล่านั้นมาเป็นของตัวเองด้วย แต่พ่อแม่ของเธอเป็นนายทุน ภิรมยาจึงมีความขัดแย้งกับแม่อย่างมาก เธอต้องการให้แม่เปลี่ยนความคิดมาเป็นเห็นด้วยกับเธอ แต่แม่ของเธอไม่ยอมเปลี่ยนมาเป็นเห็นด้วย เธอจึงทำทุกอย่างตามใจตนเองจนพ่อแม่ต้องยอมตามใจเธอ

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ คุณพลอย แม่ของพัลลภ ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง เป็นคนที่มีนิสัยมักได้ เห็นแก่ตัว ชอบเอาเปรียบคนอื่น ไม่ค่อยรู้จักการให้และมักจะเข้าไปวุ่นวายกับชีวิตของลูก ๆ อยู่เสมอ เมื่อพัลลภแต่งงานกับชิงดวงและได้รับของขวัญมากมาย เธอก็นำไปใช้และจัดการแบ่งไปให้ลูกคนอื่น ๆ โดยไม่เคยเกรงใจชิงดวงเลย นอกจากนั้นเธอยังบอกให้พัลลภนำเงินของเขามาให้เธอแทนที่จะให้ภรรยา เพราะเกรงว่าภรรยาของลูกจะนำเงินไปใช้หมดเมื่อเขาไม่มีที่ให้มาเอาที่เธอ เมื่อเธอรู้ว่าลูกชายกำลังจะหย่าขาดจากภรรยา เธอก็แกล้งขอมืมแหวนหมั้นของลูกสะใภ้มาให้ลูกสาวใส่และไม่ยอมนำไปคืน เพราะเสียดายค่าแหวนที่เสียไป

ในเรื่อง ปูนปิดทอง ทั้งพ่อแม่ของสองเมือง และพ่อแม่ของบาลีนัน เป็นตัวละครที่เห็นแก่ตัว ทุกคนจะนึกถึงแต่ความต้องการของตัวเอง โดยลืมนึกถึงความรู้สึกของลูก ผู้เป็นพ่อนั้นก็เจ้าชู้หลายรัก ไปมีภรรยาน้อยอีกหลายคนทำให้ครอบครัวเกิดปัญหา เพราะเอาแต่ความต้องการของตัวเองเป็นใหญ่ ส่วนผู้เป็นแม่นั้นเมื่อเกิดปัญหาในชีวิตของตัวเองก็มุ่งที่จะหาทางดับทุกข์ให้ตัวเอง โดยไม่มีใครนึกถึงความรู้สึกของผู้เป็นลูกเลย

ในเรื่อง กระเช้าสีดา จรินทร์เป็นเศรษฐีใหญ่คนหนึ่งและได้รำนำ ตัวละครเอกของเรื่องเป็นภรรยาของจรินทร์ชื่อของต่าง ๆ มาปรนเปรอรำนำทุกอย่างรวมทั้งบ้านและที่คินด้วย แต่เมื่อเขาทราบความจริงว่ารำนำมีสามีอีกคนหนึ่งมาก่อนเขา ทำให้จรินทร์โกรธมาก ถึงขั้นตบตีรำนำและยึดของทั้งหมดคืน โดยไม่ยอมฟังเหตุผลของรำนำเลยว่าเธอทำไปเพราะอะไร เมื่อ รำนำไม่เป็นอย่างที่เขาคิด เขาจึงโกรธมากและไล่เธอออกไปจากชีวิตเขา จรินทร์จึงเห็นแก่ความต้องการของตัวเองเป็นใหญ่ เมื่อไม่ได้อย่างที่ต้องการเขาก็ไม่ยอมรับฟังเหตุผลใด ๆ อีก

๒) มีนิสสัยสอดรู้ สอดเห็น ตัวละครรองที่มีลักษณะนิสัยดังกล่าว ได้แก่ เกียว ในเรื่อง เรือมนุษย์ ครอบครัวของเกียวยมีฐานะยากจน อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมจึงขาดการศึกษา มีสภาพความเป็นอยู่และมีระดับจิตใจต่ำ ชอบสอดรู้สอดเห็นเรื่องของผู้อื่นและนำไปนินทา ดังเช่นคำพูดของเกียวที่ถามถึงเรื่องของผู้อื่น ดังนี้

“คนอ้วนใส่เสื้อดอกสีส้มใครคะ รถเขาใหญ่ แหวนเพชรก็
เม็ดโตเบือเริ่มเลย ผัวเขาคนนั้นใช้ไหมคะ แล้วอีกคนผอม
กว่านั้นชื่อเฟื่องใช้ไหมคะ เขายืมกับหนูด้วย”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๒๔๕)

“คุณคะ เพื่อนคุณพวงมาหาคุณพวงนะ ชวนกันออกไปอีกแล้ว
เขาเป็นลูกใครคะ อยู่ที่ไหน หนูเห็นมาตรงปากซอยบ่อย ๆ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๓๓๔)

นอกจากจะสอดรู้สอดเห็นเรื่องของผู้อื่นแล้ว เกียวยยังเป็นคนอวดดี อิงฉวีษา โลก และเจ้ามารยาอีกด้วย ล้วนแล้วแต่เป็นนิสัยที่ไม่ดีแทบทั้งสิ้น

๓) มีนิสัยช่างฝันและทะเยอทะยาน ตัวละครรองที่มีลักษณะนิสัยดังกล่าว ได้แก่ นายเกตุนในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน นายเกตุนเป็นพ่อของสะแกวัลย์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง มีอาชีพเป็นหัวหน้ายาม นายเกตุนั้นตั้งความหวังเอาไว้ว่าจะให้สะแกวัลย์ได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีความพร้อมทั้งฐานะการเงิน การศึกษา ซึ่งเป็นการหมายสูงจนเกินตัว ไม่ดูฐานะของครอบครัวตัวเอง หรือ การศึกษาของลูกสาว เพราะคิดว่า ผู้ชายที่มีความพร้อมทุกอย่างในชีวิตแล้ว คงไม่ต้องการสิ่งอื่นใดนอกจากผู้หญิงที่เขารักเท่านั้น นายเกตุนจึงพยายามมองคนที่นายเกตุนคิดว่าดีและมีความเหมาะสมกับลูกสาวของตัวเองอยู่ตลอดเวลา จากนั้นนิสัยเหล่านี้ของนายเกตุนี่เองที่ทำให้ครอบครัวและลูกสาวต้องพบกับความเสียใจ

๔) ไม่อดทนและเกียจคร้าน ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวได้แก่ ระนอง ในเรื่อง ไฟทะเล ระนองเป็นพี่ชายของสิชล ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง ระนองจะสร้างความเดือดร้อนกับพี่น้องเสมอ เพราะเขาเป็นคนเกียจคร้าน มีนิสัยจับจด ไม่อดทนในการทำงานใด ๆ ทั้งสิ้น รักความสบาย ชอบพุดจาไอ้อวด ถูกคนอื่นอยู่เสมอ เขาจึงมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานเป็นประจำ และมักจะกล่าวโทษผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่เคยยอมรับความผิดของตัวเองเลย

๕) มีความผิดปกติทางจิตใจ ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ นาย ในเรื่อง ตะวันตกดิน และรังรองในเรื่อง รากแก้ว

ในเรื่อง ตะวันตกดิน นาย มีความผิดปกติทางจิตใจคือ จะชอบหญิงที่มีสามีแล้ว ต้องการเห็นความเสียหายของสามีที่ต้องยอมให้ภรรยาของตนไปเป็นภรรยาลับ ๆ ของคนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์บางอย่าง และตัวของเขาเองก็ยอมรับว่าเขาผิดแปลกไปจากคนอื่น ดังที่เขาพูดกับวิฐู ว่า

“ผมชอบ ผมชอบรสนั้น ผมจะอยู่เป็นผู้เป็นคนอย่างมีความสุขไม่ได้เลย ถ้าผมจะต้องนอนกับเมียผมตลอดชีวิตหรืออยู่กับพวกผู้หญิงที่เดินตลาดเกวียนคอยจ้องให้ผมเรียกทุกคืนทุกวัน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๕๕๗)

ในเรื่อง รากแก้ว รังรอง มีความผิดปกติทางเพศ เธอชอบเพศเดียวกัน จึงบังคับขืนใจโรยทองทรายมาตลอด

๖) เข้าใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ คุณพิมลและคุณคารา ในเรื่อง ลานลูกไม้ ทั้งคู่เป็นสามีภรรยา กัน ครอบครัวทางบ้านมีฐานะดี แต่ก็เข้าใจและเห็นใจในคนอื่นด้วย มีความปรารถนาดีต่อคนเหล่านั้นอย่างจริงใจ โดยเฉพาะคนที่ด้อยกว่า รวมถึงให้ความช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ โดยไม่เคยนึกถึงเลย

๗) เป็นหลักทางใจให้กับคนอื่น ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ คุณไมตรี คุณพุดซ้อนและคุณทวดซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ของมาตีและอนุภรรณตัวละครฝ่ายหญิงและฝ่ายชายในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ ญาติผู้ใหญ่ทุกท่านเหล่านี้ จะเป็นหลักทางใจให้กับลูกหลาน ในเวลาที่พวกเขามีปัญหาและคอยเตือนสติหากว่าเขาเริ่มจะใช้ชีวิตผิดพลาด เช่น คุณพุดซ้อนซึ่งเป็นย่าของอนุภรรณ ก็คอยเตือนสติและให้กำลังใจเขาในตอนที่เขาไปหลงรักหญิงที่มีเจ้าของแล้ว

ด้วยวัยและประสบการณ์ของทุกท่านเหล่านี้ จึงเป็นหลักทางใจให้ลูกหลานได้ปรึกษาพึ่งพาทำให้พวกเขาดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่ถูกต้อง

จากทั้งหมดที่กล่าวมาพบ ว่า ตัวละครรองที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณานั้น ผู้เขียนจะบรรยายลักษณะทางกายภาพน้อยมาก ในแต่ละเรื่องก็จะมี ความแตกต่างกันไปทั้งวัย รูปร่างหน้าตาเพศหรืออาชีพต่าง ๆ ส่วนลักษณะนิสัยที่ปรากฏนั้นมีแตกต่างกันไป มักจะเป็นข้อดีอย่างมาก คือ เห็นแก่ตัว มีนิสัยสอดรู้สอดเห็น มีนิสัยช่างฝันและทะเยอทะยาน ไม่อดทนและเกียจคร้าน มีความคิดปกติทางจิตใจ ส่วนข้อด้นั้นมีน้อย คือปรารถนาดีต่อผู้อื่น และเป็นหลักทางใจให้คนอื่น ตัวละครรองเหล่านี้มีความสมจริงเพราะมีทั้งข้อดี ข้อเสียอยู่ในตัว ช่วยทำให้เรื่องสนุกสนานและชวนติดตามมากยิ่งขึ้น

ข. บทบาทของตัวละคร

บทบาทของตัวละคร หมายความว่า พฤติกรรมที่ตัวละครตัวนั้น ๆ แสดงออกมาแล้วมีผลต่อการดำเนินเรื่อง ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เรื่องดำเนินต่อไปตั้งแต่ต้นจนจบ และสามารถสื่อแนวคิดของเรื่องมาให้ผู้อ่านเห็นได้อย่างชัดเจน โดยผู้อ่านสามารถเข้าใจได้จากคำพูดหรือการกระทำของตัวละครที่แสดงออกมานั่นเอง โดยจะแบ่งออกได้ดังนี้

๑. ตัวละครเอก

๒. ตัวละครรอง

๑. ตัวละครเอก แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

ก) ตัวละครเอกฝ่ายชายมีบทบาทเด่น

จากการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่องของกฤษณา ผู้วิจัยพบว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายมีบทบาทเด่นเพียง ๓ เรื่อง ได้แก่ ตะวันตกดิน ลมที่เปลี่ยนทาง และ บุษบกใบไม้ ในแต่ละเรื่องนั้นตัวละครเอกฝ่ายชายจะมีบทบาทเด่นแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ในเรื่อง ตะวันตกดิน โสรवार ตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อเรื่อง เนื่องจากพฤติกรรม การกระทำของเขาก่อให้เกิดความขัดแย้งกับตัวละครอื่นในเรื่อง ส่งผลกระทบไปยังพฤติกรรมหรือความรู้สึกของตัวละครอื่น เพราะโสรवारเป็นคนที่มีความทะเยอทะยานสูง ดังคำพูดของ “นาย” ที่กล่าวถึงอุปนิสัยของโสรवार ว่า

“คนนี้น่ะหรือ...เป็นคนมักใหญ่ใฝ่สูงแต่ขาดแคลน ชีวิต
 ทुरกันดารมากเกินไปเลยทำให้เป็นคนเห็นแก่ตัวรุนแรง แต่ก็
 เป็นคนฉลาดสุขุม เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะทำงานชนิดไหน ทั้งงาน
 เล็ก งานใหญ่ก็มักจะประสบความสำเร็จ เป็นผู้ที่มีความรักจำกัด
 น้อยคนนักที่จะได้รับความรักและความซื่อสัตย์ที่แท้จริงจากเขา
 ผู้ที่ได้รับความรักอันยิ่งใหญ่จากเขายู่ตลอดเวลาคือตัวเขาเอง”

(กฤษฎา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๖๘๖)

แต่ความทะเยอทะยานของเขานั้นเป็นความทะเยอทะยานในทางที่ผิด เพราะเขาจะทำทุกอย่างเพื่อ
 ความก้าวหน้าของตัวเองแม้จะเสียศักดิ์ศรีเขาก็ยอม เพราะเขามีทัศนคติว่า

“เพราะเขาถือว่า คนที่ไม่รู้จักฉวยโอกาส คือ คนโง่”

โอกาสทองในสมัยนี้ หาได้ง่าย ๆ เมื่อไหร่ ถ้าไม่ยึดคติ “มีใคร
 ขาวสาวได้สาวเอา” เสียบ้างก็จะชวดเซยโอกาสดี ๆ ไปอย่างน่า
 เสียหาย”

(กฤษฎา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๔๖)

เขาจึงแสวงหาความก้าวหน้าให้กับตัวเองโดยใช้วิธี “รู้ใจนาย” เข้ามาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็น
 บันไดพาเขาไปสู่จุดหมายที่เขาต้องการ เขาจึงกลายเป็นคนโปรดของเจ้านาย ดังที่ผู้เขียนได้
 บรรยายไว้ว่า

“โสรवारเพิ่งรู้สึกตัวเหนื่อยและง่วงเต็มที่ “เจ้านาย” มีงานที่
 ไรเขาต้องรับภาระทั้งหมด...หน้าที่ รู้ใจ คนอื่นเป็นหน้าที่อัน
 หนักและเหน็ดเหนื่อย เพราะเขาไม่ยอมให้มีคำว่า “ผมทำไม่ได้”
 หลุดจากริมฝีปาก นอกจากคำว่า “ครับ ผมจะไปเดี๋ยวนี้” หรือ
 “ไม่เป็นไรครับ ผมติดต่อดี ผมจะทำให้เสร็จเรียบร้อย”

(กฤษฎา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๐๔)

หรือ

“งานของโสรवारจึงเป็นงานที่บังคับตัวเองให้เป็นไปตามแบบฉบับและความต้องการของผู้อื่น การคบหาสมาคมกับบุคคลทั้งหมดขึ้นอยู่กับความพอใจของนายและเมียนาย เพราะชีวิตส่วนใหญ่ของเขาคลุกคลีอยู่ที่บ้านนาย”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๑๑๒)

หรือ

“โสรวารได้ก้าวขึ้นบันไดการงานมาอย่างระมัดระวังทีละย่างก้าว เพื่อหวังให้บันไดชีวิตของเขาเป็นขั้นบันไดทองที่งามระยับจับตา เมื่อเขายังอยู่ในตำแหน่งข้าราชการประจำ เงินเดือนของเขา ก็ไปลิ่ว “สองชั้น” สำหรับเขาเป็นเรื่องง่ายมาก...ทั้งนี้ทั้งนั้นเป็นเพราะเขาใช้ศิลป์ในการ “รู้ใจ” นี้เอง เป็นเครื่องมือในการสร้างบันไดทอง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๔๘)

พฤติกรรมอีกตอนหนึ่งที่แสดงให้เห็นความทะเยอทะยานของโสรวารอย่างเด่นชัด คือ การขอมยก วิฐ ซึ่งมีฐานะเป็นภรรยาของเขาโดยพฤตินัย ให้เป็นอนุภรรยาอย่างลับๆ ของ “นาย” เพื่อแลกกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่นายจะบันดาลให้ ถึงแม้ว่าเขาจะเคยรังเกียจพฤติกรรมเช่นนี้ นอกจากโสรवारจะเป็นคนทะเยอทะยานสูงแล้ว เขายังเป็นคนเห็นแก่ตัว เหตุการณ์ ที่แสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของเขาอย่างเด่นชัด คือ เมื่อวิฐ แสดงตัวอย่างเปิดเผยว่าเป็นภรรยาของเขา เพื่อถักทอไม่ให้เขาติดต่อกับ ทักษิกา ผู้หญิงที่เขารักอีกต่อไป โสรวารได้แสดงความเห็นแก่ตัวโดยพุดกับวิฐว่า

“ผมไม่เคยพุดสักคำว่า ผมจะแต่งงานกับคุณ คุณเองก็ไม่เคยแน่ใจ อายุคุณปุนนี้แล้ว คุณน่าจะเข้าใจดีถึงความแตกต่างระหว่างคำว่าคู่นอนและภรรยา”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๖๑๓)

หรือ

“ทำไมผมจะต้องรับผิดชอบ เราต่างก็รับผิดชอบตัวเราเองได้นี้
 ครับ เราทำอะไรลงไปก็ด้วยความยินดีจากตัวเอง”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๖๑๑)

ผลของการต่อสู้ดิ้นรนด้วยความทะเยอทะยานของโสรวาร์นี่ถึงแม้จะทำให้เขาได้รับความสำเร็จทั้งด้านฐานะและตำแหน่งหน้าที่การงานก็ตาม แต่มิได้ทำให้ชีวิตของเขาประสบความสำเร็จที่แท้จริงเลย โสรวาร์นี่จึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อสื่อถึงแนวคิดของเรื่องให้ผู้อ่านทราบผ่านทางพฤติกรรมของเขานั่นเอง

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ฐม ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง เป็นตัวละครที่มีบทบาทที่สำคัญต่อเรื่องเปรียบเสมือนตัวแทนของผู้เขียนที่ต้องการเสนอแนวคิดของเรื่องผ่านทางความคิดและคำพูดของฐม เนื่องจากฐมเป็นชายหนุ่มหัวก้าวหน้า เป็นตัวของตัวเอง ต้องการเห็นสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแต่เป็นไปในลักษณะประนีประนอม ค่อยเป็นค่อยไปและมีหลักการ ดังคำพูดของ ฐม ดังนี้

“ผมมีซ้ายติดอยู่มั่งเหมือนกัน แต่ยังคงเป็นขวาอยู่มาก...แต่จะติดซ้ายหรือกระเดียดขวา ผมก็คิดแต่ในทางที่จะทำให้บ้านเราอยู่เป็นบ้านอย่างเดิม เหมือนกับว่า ก็อยู่ที่เก่านั้นแหละแต่จัดใหม่ ทาสีใหม่ ต่อเติมอะไรบางอย่างที่ควรต่อเติม...ผมว่าผมเป็นอย่าง
 มากได้แค่นั้น”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๑๘ : ๕๔)

หรือ

“ผมชอบการเปลี่ยนแปลง หากการเปลี่ยนแปลงนั้นหมายถึงว่า
 เปลี่ยน “หลายอย่าง” เพื่อเก็บ “บางอย่าง” ของเราไว้”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๑๘ : ๑๕)

ถึงแม้เขาจะต้องการให้สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงแต่เขาก็ยังคงต้องการให้บางส่วนของดีในสังคมนั้นคงอยู่ ฐมจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อสื่อถึงแนวคิดของเรื่องผ่านทางความคิดและคำพูดของตัวละคร โดยผู้เขียนได้สร้างตัวละครอื่นๆ อีกหลายตัวขึ้นมา แสดงความคิดเห็นในฝ่ายของตนทั้งกลุ่มอนุรักษนิยมและกลุ่มหัวหน้า รวมทั้งสร้างเหตุการณ์ต่างๆ

ขึ้นในเรื่องเพื่อแสดงให้เห็นว่าการประนีประนอมเข้าหากันเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาซึ่งตรงกับความคิดเห็นของชุมชนนั่นเอง

ในเรื่อง บุษบกไปไม้ สามภพ ตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องเป็นตัวละครที่มีบทบาทที่สำคัญต่อเรื่อง เขาเป็นข้าราชการของกรมป่าไม้ที่มีความซื่อสัตย์ ทำงานด้วยความตั้งใจจริง พฤติกรรมของสามภพนั้นขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมที่เขาดำเนินชีวิตอยู่ เพราะกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่มีผลประโยชน์มหาศาล และข้าราชการบางคนก็หันไปร่วมมือกับพวกที่ทุจริตลักลอบตัดไม้ สร้างความเสียหายให้กับป่าไม้ของประเทศเป็นอย่างมาก แต่สามภพ เป็นข้าราชการที่มีอุดมคติสูง มุ่งมั่นในการทำงานอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างสามภพกับน้องสาว ดังนี้

“ก็ถ้าที่สามปลุกไปแล้วไอ้คนโค่นไป พวกปลุกป่ามีข้าแม่หรือคะ”

“มันก็เรื่องของเขานี้ เรามีหน้าที่ปลุกเราก็ปลุก ก็ดูแลสิ่งที่เราปลุก...งานทุกอย่างจะให้ราบรื่น ไม่มีอุปสรรคเลยมันไม่ได้หรือกรรณ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ :๗๔)

หรือ ผ่านทางความคิดของ ชะตา ดังนี้

“ชะตามองดูแล้วได้แต่บอกตนเองว่านี่คือทรัพยากรบุคคลที่มีค่า แม้จะมีค่าไม่เท่าเทียมวีรบุรุษ แต่หากแผ่นดินใดมีคนที่สามารถทำได้อย่างสามภพ คือ หนึ่ง สละชีวิตผาสุขส่วนตัว สอง ไม่นำประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นของตน สาม รู้ว่าตรงไหนเป็นปัญหา ก็พยายามคลายปมตรงนั้น แล้วถือได้ว่าคนผู้นั้นมีค่ายิ่งขุดต่อมาตุภูมิ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๕๖)

หรือ ผ่านทางคำพูดของสามภพ ดังนี้

“พี่ต้องอยู่ ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม พี่บอกแล้วไงว่า คนโค่นก็โค่นไป คนปลุกก็ปลุกไป เหมือนคนหนึ่กับคนไล่ไม่มีวันทันกันนะแหละ ถึงเราจะปวดร้าวเสรำใจยังไงเราก็ต้องอยู่ เอาความรัก

ความหวังดีเป็นไฟฉายส่องทาง เมื่อเราคิดว่าเราได้ทำสุดความสามารถแล้ว ยังได้ผลลัพธ์เลวร้ายก็ช่วยไม่ได้”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๘๖)

หรือ

“...ถ้าเขาปราบได้ ผมก็ดีใจ แต่ถ้าเขาปราบไม่ได้เพราะยังติดขัดเรื่องการเมืองหรือผลประโยชน์ ผมก็เสียใจ แล้วก็ได้แต่ก้มหน้าก้มตาทำงานของผม คือข้อใหญ่ใจความงานปลูกป่าจะชะงักไม่ได้”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๒๘๕)

ถึงแม้ความซื่อสัตย์ของเขาจะทำให้เขาถูกย้ายไปประจำที่อื่น แต่ก็มิได้ทำให้เขารู้สึกท้อถอยแต่อย่างใด ยังคงมุ่งมั่นในการทำหน้าที่ต่อไปอย่างจริงจัง ดังคำพูดของสามภพ ที่ว่า

“ไปนี่ก็ไปตั้งหน้าปลูกที่ใหม่ไงละ ความจริง...มันก็เหมือนกันทุกแห่งแหละนะ...ยึดแต่ที่เราเป็นลูกจ้างรัฐ เขาให้เราไปทำอะไรที่ไหนเราก็ต้องไปทำ แล้วก็ต้องทำให้ที่นั่นมันดีขึ้นมาจนสุดความสามารถ”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๕๖)

สามภพจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะเสนอผ่านทางพฤติกรรมและความคิดของสามภพ

จากการศึกษาตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีบทบาทเด่นในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษฎณาทั้ง ๓ เรื่องคือ ตะวันตกดิน ลมที่เปลี่ยนทาง และ บุษบกใบไม้ นั้นพบว่าตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีบทบาทเด่นมักจะเป็นตัวแสดงแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการจะเสนอมายังผู้อ่านโดยผ่านทางพฤติกรรมและคำพูดรวมถึงความคิดของตัวละครเหล่านั้น

ข) ตัวละครฝ่ายหญิงมีบทบาทเด่น

จากการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่อง ผู้วิจัยพบว่ากฤษณาให้ความสำคัญกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงมากกว่าตัวละครเอกฝ่ายชาย โดยตัวละครฝ่ายหญิงมักจะมีบทบาทเป็นตัวดำเนินเรื่อง ผู้เขียนมักจะเน้นไปที่พฤติกรรมและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครฝ่ายหญิง ตัวละครฝ่ายหญิงที่มีบทบาทเด่นในเรื่องมีทั้งหมด ๗ เรื่อง ได้แก่ เรือมนุษย์ ฝันกลางฤดูฝน รากแก้ว บ้านชนนิก ลานลูกไม้ ไฟหนาว และ กระเช้าสีดำ ทั้ง ๗ เรื่องนี้จะมีตัวละครฝ่ายหญิงเป็นตัวละครที่มีบทบาทเด่นและมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ในเรื่อง เรือมนุษย์ มรุตตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อเรื่อง เป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนของแม่บ้านที่บกร่องต่อหน้าที่ เป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้ครอบครัวแตกร้างขาดความสุข เป็นแม่ที่ไม่เอาใจใส่ลูก เป็นภรรยาที่ไม่เคารพยกย่องสามี เป็นคนที่เต็มไปด้วยกิเลส เจ้าอารมณ์ ฉุนเฉียว ดังจะเห็นได้จากคำพูดของมรุตที่พูดกับนางใสด้วยความโกรธว่า

“อีใส แยกออกจากบ้านฉันเดี๋ยวนี้ อีพวกอุบาทว์ชาติชั่ว อีก๊วยข้างถนน แกนี่กว่าอีเกียนาวีเศษวิโสมากมายยังจั้นเรอะ ก็อีผู้หญิงหากินเรตี่ๆนี่เอง...ไปนะ...ออกไป...ออกไป พงเอาไม้ไล่ตีมันออกไป”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๕๖)

นอกจากนี้ยังเป็นคนฟุ้งเพื่อทำแต่งานสังคมสงเคราะห์นอกบ้านเพื่อความมีหน้ามีตา แต่ไม่เคยมีเวลาเอาใจใส่ดูแลครอบครัวเลย ไม่เคยสนใจว่าสามีและลูกจะมีความเป็นอยู่อย่างไร และมรุตยังเข้มงวดกับการใช้เงินในบ้านอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ เธอจะเข้มงวดจู้จี้อย่างไม่เข้าเรื่องสร้างความเบื่อหน่ายให้กับทุกคนในบ้าน ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ดังนี้

“มรุตนั้นเป็นคนของสังคมทุกระเบียดนิ้ว ไม่ว่าจะมีการตั้งสมาคมอะไรขึ้น จะต้องมีชื่อหล่อนเป็นกรรมการ ส่วนมากสมาคมเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์ในการที่จะบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม...

แต่เนื่เวลาคนใช้น้ำใบเสร็จค่าน้ำ ค่าไฟฟ้ามาส่งให้ มรุตจะรับมาดูอย่างถี่ถ้วน ถ้ามันสูงกว่าปกติหล่อนก็จะตวาดคนใช้...แต่ถ้า

มีการบริจาคสมทบทุนละก้อ หล่อนจะจ่ายได้โดยไม่มีบ่นทีละ
ร้อยสองร้อย บริจาคต่ำกว่าร้อยบาทก็อาย”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๕๖)

ในฐานะภรรยา มรุตชอบดูถูกสามี ไม่เคยให้ความเคารพยกย่อง มักจะ
พูดจาดูถูกและข่มสามีอยู่เสมอ ดังนี้

“โธ! โธ! นี่แหละเขาว่าคนโง่ โง่ตลอดศกเชียว...นี่คุณเป็นชั้น
พิเศษขึ้นมาได้ยังไง เป็นขึ้นมาได้ยังไง...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๕๖)

เมื่อพิมพ์สเกิดตั้งครรภ์และেলাไปมีภรณาน้อย ทำให้เธอเริ่มตำรวตนเองและสำนึกถึงความบกพร่องของตนเอง จึงต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะประสานรอยร้าวในชีวิตครอบครัว มรุตจึงเป็นตัวละครที่สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงแนวคิดของเรื่องผ่านทางพฤติกรรมของตัวละครว่าชีวิตสมรสนั้นอาจประสบปัญหาได้เนื่องจากบกพร่องต่อหน้าที่ของตนเอง

ในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน สะแกวัลย์ ตัวละครฝ่ายเอกหญิงในเรื่อง เป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงแนวคิดของเรื่องว่า ความรักที่ต่างฐานะนั้นเป็นไปได้ยากในสังคมปัจจุบัน สะแกวัลย์จึงต้องเสียใจกับความทะเยอทะยานและหมายสูงเกินเกินไปของตัวเอง ความผิดพลาดดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะความทะเยอทะยานที่บิดาปลูกฝังมาตั้งแต่เธอเริ่มเป็นสาว โดยหวังจะให้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงบิดาจึงเลี้ยงดูเธออย่างทะนุถนอม ไม่ปล่อยให้เธอได้ไปประสบกับสภาพความเป็นจริงภายนอกมากนัก เพราะกลัวว่าเธอจะเสียหายนและผู้ชายที่เพียบพร้อมจะไม่เห็นคุณค่าทำให้สะแกวัลย์เป็นคนชื้อ เชื่อคนง่ายและคิดว่าทุกคนจะจริงใจกับเธอเหมือนบิดามารดา จากลักษณะดังกล่าวเหล่านั้นจึงทำให้เธอตกเป็นภรรยาลับ ๆ ของสุรเสนโดยง่าย เพราะคิดว่าเขาเป็นคนที่มีความเพียบพร้อมทั้งฐานะ การศึกษา ฯลฯ ดังความคิดของสุรเสนที่ว่า

“สุรเสนยิ้มในหน้า คะเนได้ทันทีว่าเด็กสาวผู้นี้หมายสูงเกินกว่า
ฐานะของคุณเป็นอันมาก”

(กัญญ์ชลา ๒๕๑๘ : ๑๔๓)

หรือ

“สุรเสนเกือบจะหัวเราะออกมาด้วยความขบขัน แต่อีกใจหนึ่งก็
 ประดีเปรมที่ได้รู้สึกแน่ชัดว่า เด็กสาวผู้นี้บริสุทธิ์พันเปอร์เซ็นต์
 ท่าทางจะงะเงาะงะเล็กน้อยและพูดออกมาอย่างเด็กแสนซื่อ ซึ่ง
 สำหรับสมัยนี้ควรจะใช้คำศัพท์ว่า เซมมากกว่าอย่างอื่น
 นายเกตุเก็บลูกสาวไว้งนกลายเป็นคนโง่...กว่าจะยอมเข้าใจใน
 เรื่องความรอบรู้อื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากความบริสุทธิ์”

(กัญญาชลา ๒๕๑๘ : ๑๕๔)

ความซื่อและหมายสูงของสะแกวัลย์นี่เองทำให้เธอต้องพบกับความเสียใจ
 และหันมามองคนที่ความดี ดังนั้นสะแกวัลย์จึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็น
 แนวคิดของเรื่อง

ในเรื่อง รากแก้ว โรยทองทราย ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องเป็นเด็กที่มี
 ปัญหาในชีวิต เนื่องมาจากการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองของเธอเป็นผู้หญิงที่มีความ
 ผิดปกติทางเพศและได้สร้างความสัมพันธ์ทางเพศกับเธอ ทำให้เธอรู้สึกกดดันและรังเกียจสภาพ
 ชีวิตแบบนี้ โรยทองทรายจึงกลายเป็นคนที่มีนิสัยดื้อรั้น เอาแต่ใจตนเอง ก้าวร้าว ฯลฯ ดังจะเห็นได้
 จากการที่เธอหนีไปที่ขวกลางคืน ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อประชดผู้ปกครอง ใครดักเตือนอย่างไรก็
 ไม่ฟัง และคืนวันที่จะออกไปจากบ้านนี้โดยคิดว่า การแต่งงานเป็นทางที่เธอจะหลุดพ้นไปได้ เธอ
 จึงไปขวคว่าหาอย่างกระวนกระวาย ดังคำพูดของเธอดังนี้

“ฉันจะมีตัว ฉันจะแต่งงาน ! ฉันจะ ไปจากที่นี่ จากบ้านนี้ เข้า
 ใจใหม่”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๐ : ๑๖)

หรือ

“คุณคะ อย่าเอ่ยถึงทรัพย์สินสมบัติดีกว่าค่ะ มันไม่มีความหมาย
 อะไรสำหรับทรายหรอก สิ่งที่ทรายต้องการคือ อิศราภาพคะ
 ทรายเป็นผู้หญิง ทรายต้องการผู้ชายไม่ใช่ผู้หญิงด้วยกัน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๐ : ๒๓)

หรือ

“ฉันทโกรธ เกลียดสารพัดอย่าง คุณคิดดูเอาเถอะว่า ฉันทขมขื่น คับแค้นแคไหนที่ต้องอยู่กับผู้หญิงคนนั้น ผู้หญิงที่เป็นผู้ชาย บังคับให้ฉันทเป็นเมียเขา...ฉันทก็อยู่เรื่อย ๆ ว่าฉันทจะหนีเขาไป สักวัน ไปหาคนที่จะเป็นสามีจริง ๆ ของฉันท และเขาคนนั้นจะต้องเป็นผู้ชาย...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๐ : ๔๗๘)

ภายหลังเมื่อเธอหนีออกจากบ้านได้สำเร็จ ได้พบคนอื่น ๆ ประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ได้เรียนรู้ชีวิตและโลกภายนอกมากขึ้น เธอจึงปรับปรุงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้น

โรยทองทรายจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจกันระหว่างเด็กกับผู้ปกครองและชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานของการอบรมนั้นมีผลต่อสภาพจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูอย่างดี ก็เปรียบเสมือนรากแก้วในชีวิตของเขานั่นเอง

ในเรื่อง บ้านขนนก เหมือนแพร ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องนั้นจะต้องจบชีวิตของตัวเองลงให้กับความผิดหวังในความรัก ที่ได้ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างลงไป จากพฤติกรรมของเหมือนแพรนี้เองที่ได้สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงแนวคิดของเรื่องว่า ความรักที่มากเกินไปก่อให้เกิดความสูญเสีย เพราะเธอเติบโตขึ้นมาในสภาพครอบครัวที่ไม่อบอุ่น จึงใฝ่ฝันอยากจะมีครอบครัวที่อบอุ่นของตัวเอง เมื่อเธอพบกันคนที่เธอรัก เธอจึงเกิดความหวังและทุ่มเททุกอย่างเพื่อให้เขาอยู่กับเธอ และมุ่งมั่นจริงจังที่จะสร้างครอบครัวของตัวเอง ถึงแม้จะทำเพียงลำพังเธอก็ยอมดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ ดังนี้

“นี่หล่อนได้ทำอะไรงงไปหรือ ให้เขาเช่าบาร์นี่ในราคาสองหมื่นห้าพันบาท เพื่อหล่อนจะได้มีเงินสักก้อนหนึ่งสำหรับดาวนซ์ ที่กับบ้านและผ่อนส่งต่อไปอีกสิบปี แล้วยกเพื่อหล่อนจะได้แต่งงานกับเขา มีทุกสิ่งทุกอย่าง มีเขา มีที่อยู่ มีแม่ มีลูก มีชีวิต ที่ไม่ต้องไปขวักว่าหาความอบอุ่นอีกต่อไป”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๗ : ๑๖๔)

หรือ

“ไม่เป็นไรไม่ใช่หรือ สำหรับการทุกอย่างเพื่อเขา เพื่อผู้ชายที่
รักที่สุด เพื่อความเป็นหลักฐานร่วมกัน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๗ : ๑๖๕)

หรือ

“นี่เป็นบ้านหลังแรกของหล่อน

บ้านที่หล่อนได้เททุกสิ่งทุกอย่างลงในนั้น เเทเงิน เเทความรัก
ความหวัง ความฝัน และความอะไรต่ออะไรอีกมากไว้กับมัน
เหมือนที่หล่อนได้บอกพ่อไว้แล้วว่า นี่เป็นทุกก้อนเดียวและก้อน
สุดท้ายที่หล่อนมี

และแล้วหล่อนก็มาฝากไว้กับผู้ชายชื่อพัด โบกแต่เพียงคนเดียว”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๗ : ๒๓๘)

เธอทำทุกอย่างตามความต้องการของตัวเอง โดยไม่ได้นึกถึงความต้องการ
ของคนอื่น เมื่อต้องพบกับความผิดหวังในสิ่งที่ทุ่มเทลงไป ประกอบกับการขาดความอบอุ่นใน
ชีวิตและต้องตัดสินใจด้วยตัวเองมาตลอด ทำให้เธอตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด ซึ่งผู้อ่านสามารถ
คาดเดาเหตุการณ์ได้เพราะผู้เขียนให้รายละเอียดกับผู้อ่านที่ค่อนข้างชัดเจน ทั้งทางความคิด จิตใจ
และอารมณ์ที่มีมากจนเกินพอดีของเธอ เหมือนแพรวจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาอย่างบรรจง
และสมจริงตั้งแต่ชื่อที่มีความหมายและให้อารมณ์ รวมไปถึงพฤติกรรมและคำพูดต่าง ๆ จน
สามารถสื่อถึงแนวคิดที่ผู้เขียนเสนอออกมาได้อย่างชัดเจนว่า ความรักที่มากเกินไปก่อให้เกิดความ
สูญเสีย

ในเรื่อง ลานลูกไม้ นางสอย ตัวละครเอกฝ่ายหญิง เป็นตัวละครที่มี
บทบาทสำคัญต่อเรื่อง เพราะพฤติกรรมรวมทั้งความคิดของนางสอยนั้นสะท้อนให้ผู้อ่านทราบถึง
แนวคิดที่ปรากฏในเรื่อง เพราะถึงแม้ครอบครัวของนางสอยจะไม่ได้มีฐานะดีหรืออยู่ในสภาพแวด
ล้อมที่ดีมากนัก แต่นางสอยก็เป็นแม่ที่ดี ให้ความรัก ความอบอุ่นและอบรมสั่งสอนลูกในสิ่งที่ดีงาม
ที่ถูกที่ควร เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก ตั้งใจทำมาหากินอย่างขยันขันแข็ง ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ ดัง
นี้

“คนอย่างหล่อนไม่มีเวลาจะจู้จี้ไฟหรือเล่นกบคำกบแดง...มีเวลาอยู่อย่างเดียวคือ คิดว่าทำอะไร หล่อนและลูก ๆ หล่อนจึงจะอยู่ได้ด้วยจำนวนเงินอันจำกัด ทำอย่างไรจึงจะยกระดับฐานะของตัวเองให้สูงกว่านี้ ไม่ต้องมากมายอะไรนักหรอก พอไม่ต้องกู้ยืมเขากินเท่านั้นแหละ”

(กัญญาชลา ๒๕๓๐ : ๒๕๕)

หรือ

“นางสอยไม่เคยสอนลูกให้ หิวเงิน แม้ว่าหล่อนจะยากจน...หล่อนสอนลูกหล่อนทุกครั้งให้ตั้งใจทำทุกสิ่งให้ดีที่สุดแล้วเงินก็จะตามมาภายหลัง “คนที่ทำอะไรสักแต่จะเอาเงินไม่มีวันทำอะไรได้ดีหรอกลูก”

(กัญญาชลา ๒๕๓๐ : ๓๓๒)

หรือ คำพูดที่นางสอยกล่าวกับลูก ดังนี้

“แม่ไม่อยากจะให้ลูกเห่อเหิมเจิมทะยาน มันจะแยกแยะตัวเอง แม่บอกอะไรหน่อยจำไว้นะลูกนะ...คนเรานี้ชั่วเพราะบังคับตัวเองไม่ได้ มีมากกว่าชั่วเพราะความจำเป็น ทำไมเราจะต้องอ้างอะไร ๆ ว่า เพราะจน เราถึงต้องทำชั่วจริงไหม”

(กัญญาชลา ๒๕๓๐ : ๓๔๘)

เนื่องจากการอบรมของนางสอยนี้เอง ลูก ๆ ของนางสอยทุกคนจึงเป็นเด็กดี ตั้งใจเรียนและขยัน ช่วยเหลืองานบ้านทุกอย่าง เพราะได้รับการสั่งสอนในสิ่งที่ถูกต้อง จึงพร้อมที่จะเติบโตขึ้นไปเป็นคนดี มีคุณภาพของสังคม

นางสอยจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาให้มีส่วนที่อยู่ในตัวเองค่อนข้างมาก เพื่อจะเน้นให้ผู้อ่านเห็นถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ว่ามีส่วนสำคัญต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็กนอกเหนือไปจากความใฝ่ดีในตัวของแต่ละคน เพราะเด็กนั้นจะดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งสอนอบรมไม่ใช่ฐานะแต่อย่างใด ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนอโดยผ่านทางความคิด คำพูดและการกระทำของนางสอย

ในเรื่อง ไฟหนาว อะเคื้อ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องนั้นประสบความสำเร็จล้มเหลวในชีวิตสมรส ผู้เขียนเสนอตัวละครตัวนี้ขึ้นมาเพื่อแสดงถึงความขัดแย้งภายในจิตใจที่เกิดขึ้นจากปัญหาในชีวิตสมรส จึงไม่ได้เน้นถึงอุปนิสัยใจคอของตัวละครมากไปกว่าจะแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของอะเคื้อถึงแม้ว่าเธอจะเกิดมาพร้อมทุกอย่างทั้งรูปร่างหน้าตา ฐานะหรือชาติตระกูล ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างดีมาตลอด จนมาแต่งงานกับसारนาต บุตรชายมหาเศรษฐี ตลอดระยะเวลาของการแต่งงานที่ผ่านมา เธอกลับพบแต่ความทุกข์ทรมาน ดังที่เธอกล่าวกับคีรี ดังนี้

“เวลานี้ฉันเป็นแล้ว ฉันมีความเก็บกดมาก บางทีฉันก็ลุกขึ้นเดินทั้งคืน แต่สิ่งที่ทำบ่อย คือ ซ้ำของแพง ๆ ชนิดเป็นบ้าเป็นหลัง เมื่อไม่ได้ทางจิตใจ ฉันเอาทางวัตถุ คนเราต้องมีอะไรปลอบตัวเองอยู่สักอย่างจริงไหมคะ แม้จะเป็นตัวอย่างที่เลว ฉันก็อยากทำ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๒๕๘)

หรือ ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ ดังนี้

“ระยะหลัง ๆ อะเคื้อมักมีอาการอย่างนี้บ่อย ๆ คือ เปลี่ยนใจง่าย บางทีง่ายจนเวียนหัวเหมือนกับว่า มีความไม่แน่ใจเกิดขึ้นกับอารมณ์...คนเรานั้นเมื่อพบกับความล้มเหลวครั้งสำคัญ ความล้มเหลวก็สามารถลบความเชื่อมั่นในตนเองได้”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๓๓๔)

หรือ

“ลึกลงไปในหัวใจ อะเคื้อยอมรับว่าหล่อนพยายาทสามีหล่อนเอง...ในความหวังทั้งสิ้นของชีวิต เขาทำให้หล่อนผิดหวัง ล้มละลายอย่างไม่เป็นท่า เขาทำให้เสียงหัวเราะหวานของหล่อนกลายเป็นหัวเราะแค้น...เขาทำให้ความอ่อนละไมในอารมณ์กลายเป็นความกระด้างขมขื่น...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๓๘๒)

ในที่สุดเธอจึงตัดสินใจฟ้องหย่าจากสารนาตและขออำนาจศาลปกครองดูแลลูก อะเคื่อจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาในชีวิตสมรสที่เกิดขึ้นมาจากพฤติกรรมของตัวคู่สมรสเอง ซึ่งก็คือแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการจะนำเสนอนั่นเอง

ในเรื่อง กระเช้าสีดา รำนำ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อเรื่องเนื่องจากพฤติกรรมของรำนำนั้นก่อให้เกิดความขัดแย้งกับตัวละครอื่น เพราะรำนำเป็นผู้หญิงที่มีความทะเยอทะยานสูง ต้องการที่จะยกฐานะของตนเองขึ้นมาจากการเป็นคนรับใช้ที่มีฐานะยากจน ดังคำพูดของรำนำที่สนทนากับมารดา ดังนี้

“นี่ใจคุณแม่จะไม่คอยรำเลยรอะ อย่าประมาทนาแม่เน่า รำน่าจะไม่ได้คิดว่าจะอยู่ ‘แค่นี้’ หรือ...อย่างนี้กะว่ารำจะเป็นข้าใครไปจนตาย คอยดู รำจะปลดความเป็นข้าออกไปให้พ้นตัวในวันหนึ่งให้ได้!”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๓๑)

หรือ จากคำพูดของรำนำที่สนทนากับ พาที ดังนี้

“...เป็นความผิดของรำหรือที่เกิดมาเป็นข้าคน ถ้าให้รำเลือกรำก็ต้องเลือกเกิดมาเป็นลูกผู้ลากมากดี มีเงิน...แต่มีใครยอมให้รำเลือกล่ะคะ เพราะงั้นรำถึงคิดว่า เมื่อไม่มีใครให้เลือกรำจะเลือกเอง จะทำเอง...ชีวิตเรานี้ เราต้องสร้างเองล่ะ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๓๗๕)

หรือ ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้เมื่อรำนำตัดสินใจยอมเป็นภรรยาของจรินทร์ ดังนี้

“รำนำกลั้นหายใจ...ยกเอามามานะทูลูขึ้นมาเป็นแกนนำ เพื่อรวบรวมกำลังเป็นหนึ่งเดียว สู้กับความริ้วรานเจ็บแสบที่ลือกำลังรวมแรงต่อต้าน...ยังอีกยาวไกล กว่าหล่อนจะถึงจุดหมายปลายทาง บ้านหลังเดียวกับที่ดินแค่นี้ ไม่ใช่จุดจบ...จรินทร์กำลังจะเริ่มงานใหญ่ มีหล่อนเป็นหุ้นส่วนเป็นผู้จัดการ รำนำรู้ว่าเขาทั้งอุมชูและใช้สอย เอาประโยชน์จากหล่อนพร้อมกัน แต่หล่อนก็ยินดี...เพราะทั้งป่าและไหล่เขาแข็งแรงพอที่จะวางให้หล่อนเหยียบมากกว่าชายใดทั้งปวงที่หล่อนเคยพบ หล่อนจะก้าว

จากร้านเล็ก ๆ เป็นร้านที่ใหญ่ขึ้น กว้างขวางขึ้น ร่ำรวย โอ้อ่า
ขึ้น...คอยดูไปก็แล้วกัน ในช่วงเวลาไม่กี่ปีนี้แหละ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๓๔)

ถึงแม้ว่าท้ายที่สุด ร้านจะไม่เหลือใครเลย แต่เธอก็ยังไม่หยุดที่จะเป็น
กาฝาก ยังหวังที่จะไปเกาะต้นอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้นร้านจึงเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นว่า ความ
ทะเยอทะยานในทางที่ผิดทำให้เกิดความสูญเสีย

จากการศึกษา นวนิยาย ทั้ง ๗ เรื่อง ได้แก่ เรือนมนุษย์ ฝันกลางฤดูฝน
รากแก้ว บ้านชนน ลานลูกไม้ ไฟหนาว และ กระเช้าสีดา ผู้วิจัยพบว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มี
มีบทบาทเด่นเหล่านี้จะเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นแนวคิดของเรื่องนั่นเอง โดยผู้เขียนแสดงผ่าน
ทางพฤติกรรมของตัวละครหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร

ค) ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีบทบาทเด่น

จากการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่องของกฤษณา ผู้วิจัยพบ
ว่าตัวละครเอกฝ่ายชายและหญิงมีบทบาทเด่นเท่ากันมี ๗ เรื่อง ได้แก่ ไม้ผลัดใบ ปูนปิดทอง
ไฟทะเล ภมร ถ่านเก่าไฟใหม่ เพลงบินใบจิว และ ชาวกรง ผู้เขียนมักจะสร้างตัวละครที่มี
บทบาทเด่น เท่ากันนี้ขึ้นมาเพื่อช่วยในการแสดงแนวคิดของเรื่อง ดังนี้

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ พัลลภและชิงดวง กับพีชนี่และเทียนสี ตัวละครเอก
ของเรื่องเป็นคู่สามี ภรรยาที่ต้องเผชิญปัญหาในชีวิตสมรส

พัลลภเป็นชายหนุ่มที่มีรูปร่างหน้าตาและฐานะดี สุภาพเอาใจเก่ง แต่ก็
เป็นคนที่เอาแต่ใจตนเอง เห็นแก่ความต้องการของตัวเองฝ่ายเดียว ไม่มีน้ำใจ รักความสะดวกสบาย
อ่อนแอ ไม่เข้มแข็งเด็ดขาด มีความคิดแคบ รักแต่ครอบครัวของตัวเอง เชื่อคนง่ายและขาด
วิจรรณญาณดังจะเห็นได้จากคำพูดของพัลลภที่สนทนากับหัวหน้างานของเขา ดังนี้

“อะ...ผมก็ว่ายังงั้นแหละ...แยกไปอยู่ไม่มีดีอะไร...ต้องหนักอก
สารพัด สู้หมาจ่าทั้งเดือนแบบนี้ไม่ได้...ถูกดี...แถมยังดึงกลับ
มาได้เสียอีกด้วย...โธ...ใครจะเหมือนแม่ซั๊กก็คน จริงไหมอะ

หัวหน้ากอง ไม่พอใช้เมื่อไหร่บอกมาเถอะ ขึ้นให้ทันที...มีเมีย
เมียดีแต่จ้างเอาของเรา...”

(กฤษฎา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๕๑๘)

หรือ

“เราทะเลาะกันบ่อย และพร้อมที่จะแยกทางกัน...เพียงแต่มีเรื่อง
แรง ๆ อีกสักครั้งสองครั้ง...ผมนี่ก็อย่างนั้นจริง ๆ”

(กฤษฎา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๖๑๐)

หรือ

“ถ้าแยกบ้านล่ะ...เหตุการณ์จะดีขึ้นไหม”
คราวนี้พลกณิ่งคิด แล้วจึงตอบอ้อมอ้อม
“ก็อาจดีขึ้น แต่...ผมไม่มีปัญญาจะทุ่มเทได้ถึงแค่นั้นหรอกฮะ”

(กฤษฎา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๖๑๐)

พลกจึงกลายเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นและไม่เคยคิด
แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรส ถึงแม้ภรรยาเขาจะยึดอัดต่อการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่และ
ชวนเขาแยกออกมาอยู่ด้วยกันตามลำพัง ในระหว่างที่เขาไปดูงานต่างประเทศ เขาได้รับจดหมาย
จากน้องสาวเล่ามาว่าภรรยาเขาไปเที่ยวกับชายอื่น เขาก็เชื่อทันที แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นคนเชื่อง
ง่ายและขาดวิจารณญาณ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรสของเขาจึงต้องจบลงด้วยการหย่าร้าง เพราะ
เขาไม่เคยคิดแก้ปัญหาอย่างจริงจัง

ชิงดวง เป็นหญิงสาวที่มองโลกในแง่ดีมีความคิดทันสมัย เชื่อมมั่นในตน
เอง เมื่อแต่งงานและมาอยู่ร่วมบ้านกับครอบครัวสามี ทำให้เธอเกิดความยึดอัด ไม่มีความสุข เธอ
พยายามแก้ปัญหาด้วยการโอนอ่อนผ่อนตามสามีและอดทนทุกเรื่อง เพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น
พยายามประคับประคองชีวิตคู่เอาไว้ตลอดเวลา เห็นได้จากที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ดังนี้

“เสียงหัวเราะตบท้ายของเขาเหมือนสัญญาณลึกลับบางอย่าง...ที่
ทำให้ชิงดวงรู้ว่า...ผู้ที่จะแก้ไขสถานการณ์ ดึงเครียดทั้ง
หลาย...ทั้งที่เกิดจากบุพการีหรือที่เกิดจากตนเองนั้นหาใช่ผู้ใด
ไม่ นอกจากตัวหล่อนเอง...”

(กฤษฎา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๑๑)

หรือ จากที่เธอสนทนากับพัลลภ ดังนี้

“ระหว่างหกเดือนนี้ ฉันจะพยายามหาบ้านอยู่ด้วยกันตามลำพังให้ได้ ถ้าฉันกับคุณจะเลิกกัน ขอให้เลิกกันเพราะตัวเองเป็นเหตุ อย่าให้เลิกเพราะญาติเป็นเหตุเลย มันจะทำให้เราเสียใจมาก”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๖๓๒)

แต่ความอดทนของเธอก็ต้องสิ้นสุดลงเมื่อเห็นว่าสามีเชื่อญาติพี่น้องของเขามากกว่าเธออย่างไร้เหตุผล เธอจึงตัดสินใจหย่าขาดจากสามี เพราะเห็นว่าเป็นทางออกและเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

ปัญหาในชีวิตสมรสของพัลลภและชิงดวงเกิดขึ้นจากญาติพี่น้องเป็นสำคัญ ส่วนปัญหาของพีชน์และเทียนสีนั้นเกิดจากแต่ละคนเองดังนี้

พีชน์ เป็นสามีที่กรรยาภาคภูมิใจและยอมรับนับถือในความรู้ความสามารถ พีชน์เป็นคนที่ชอบอยู่เงียบ ๆ ที่บ้าน ไม่ชอบการเข้าสมาคม เขาชอบอ่านหนังสือและเขียนบทความต่าง ๆ เป็นคนตรงและจริงจัง เป็นตัวของตัวเองมากจนเข้าขั้นคือ ถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ ไม่สนใจความรู้สึกของใคร ไม่ฝืนใจตนเองทำในสิ่งที่ไม่ชอบเพื่อรักษามารยาทของสังคม เขาไม่มีศิลปะในการพูด ไม่อ่อนหวานหรือเอาอกเอาใจ ไม่ใส่ใจในความรู้สึกหรือความต้องการของภรรยา เขาต้องการให้ภรรยาเป็นในสิ่งที่เขาอยากให้เป็น เมื่อมีปัญหาพีชน์มักจะมองว่าเป็นความคิดของภรรยาเพราะเขาถือว่าเขามีความรับผิดชอบต่อครอบครัวดีแล้ว ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขา ดังนี้

“...ก็ทำไมคุณพ่อไม่บอกให้เขาโน้มน้าวมาทางผมมั่งล่ะ...จะให้ผมเป็นฝ่ายโน้มน้าวไปหาเสียเรื่อย มันไม่เป็นธรรมกับผมนะซีฮะ...ในเมื่อผมทำดีกว่าเขามากต่อมาก...คุณพ่อต้องหาทางให้ฝ่ายเลวโน้มน้าวเข้าหาฝ่ายดี ไม่ใช่ให้ฝ่ายดีไปตามใจฝ่ายเลว”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๑๕๓)

เขาไม่ยอมปรับตัว ไม่เคยพิจารณาข้อบกพร่องของตนเอง ต้องการแต่ให้ภรรยาปรับตัวเข้าหาเขา ทั้งคู่มีทิฐิสูง มุ่งที่จะเอาชนะกันทั้งทางคำพูดและการกระทำทำให้ทั้งคู่มีปัญหากันอยู่เสมอ แต่เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นกับลูก พีชน์จึงเริ่มคิดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและ

ครอบครัว มองเห็นและยอมรับข้อบกพร่องของตนจึงลดทิวติงและพยายามปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัวอีกต่อไป

เทียนสี เป็นภรรยาของพีชน์ แต่มีอุปนิสัยที่แตกต่างกันมาก เพราะเทียนสีชอบออกสังคม ชอบความแปลกใหม่ กล้าได้กล้าเสีย ฉลาด ใจกว้าง มีรสนิยมสูง ชอบความประณีตละเอียดอ่อน เชื้อมั่นในตนเองสูง ถูกเลี้ยงดูมาอย่างตามใจ เทียนสีต้องการให้สามีปรับตัวให้เข้ากับเธอ เมื่อสามีไม่ยอมปรับตัว เธอก็รู้สึกผิดหวังและเบื่อหน่ายจึงทำทุกอย่างตามที่ต้องการโดยไม่สนใจความรู้สึกของสามีอีกต่อไป ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอ ดังนี้

“เดี๋ยวนี้หนูไม่สนใจแล้วว่าอะไรดีหรือเลว หนูอยากไปไหนหนูก็นั่นไป กับใครหนูก็นั่นไป...เพราะถ้าหนูบอกเขาว่าฉันอยากไปนั่น เขาก็จะตอบว่าไปทำไม ไม่เห็นมีอะไรน่าไป...หรือถ้าหนูซื้ออะไรมาสักอย่าง เอาไปให้เขาดู เขาก็จะว่าซื้อมาทำไม ไม่เห็นได้ความ...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๓๗๓)

เทียนสีพยายามทำร้ายจิตใจของสามีอยู่เสมอทั้งทางคำพูดและการกระทำ ทำให้ความบาดหมางขัดแย้งกันรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอเมื่อสนทนากับชิงดวง ดังนี้

“สามีฉันไงล่ะ คุณดวง จะต้องไปหาตัวอย่างที่ไหนให้เหนื่อย...เจ้าเงาะนั่งอยู่ตรงนี้เอง เสียแต่ไม่มีรูปสุวรรณอยู่ชั้นในเท่านั้นแหละ...นั่นดาฉันก็เลยพาลจะเป็นต่อเอา เพราะต้องมองทุกวัน...กว่าดีจะสึก ฉันก็ต้องทรมานทรมานสบตากับตัวเองวันแล้ววันเล่า...คุณคิดดูซิว่าที่ปีต่อที่ปีถึงจะลอกต้อออกมาจากตาได้”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๔๗๓)

เมื่อมีบุคคลที่สามเข้ามาแทรกในชีวิตสมรสทำให้เธอได้คิดและรู้สึกได้ว่าเธอยังรักและต้องการสามีอยู่จึงพยายามปรับตัวเองเพื่อประคับประคองชีวิตครอบครัวของตนเองเอาไว้ และเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นกับลูก สามีของเธอได้คิดและยอมปรับปรุงตัวเอง ทั้งคู่จึงลดทิวติงแล้วปรับตัวเข้าหากัน ทำความเข้าใจกันเพื่อลูกและครอบครัวที่อบอุ่น

ผู้เขียนสร้างตัวละครทั้งสองคู่ขึ้นมาเพื่อเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเห็นแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนอผ่านทางพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าหากคู่สมรสใดที่ไม่มีญาติพี่น้องเข้ามาวุ่นวายถึงแม้จะไม่เข้าใจกันแต่ก็สามารถปรับความเข้าใจกันได้เพราะปัญหานั้นเกิดขึ้นจากตัวของทั้งคู่เอง ไม่ใช่ปัญหาจากคนอื่น

ในเรื่อง ปูนปิดทอง สองเมืองและบาลี ตัวละครเอกในเรื่องเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของเด็กที่ครอบครัวแตกแยก

สองเมือง ครอบครัวของเขาแตกแยกตั้งแต่เขายังเป็นเด็ก ตลอดเวลาที่เขาเติบโตขึ้นมา เขาไม่เคยได้รับความอบอุ่นจากพ่อและแม่เลยเพราะทั้งสองคนหย่าขาดจากกันและต่างก็ไปมีครอบครัวใหม่ของตนเอง สองเมืองกลายเป็นคนที่มีอารมณ์แปรปรวนง่าย เข้าใจ รักง่าย หน่ายเร็ว แข็งกระด้าง ไม่เคารพพ่อแม่เพราะเจ็บแค้นที่ถูกทอดทิ้งมาตั้งแต่เด็ก กลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจใคร ต้องการความรักจากผู้อื่นแต่ก็หวาดระแวงและพยายามจะหาสิ่งต่าง ๆ ทางด้านวัตถุมาชดเชยเพื่อที่จะได้ลืมความเหงาและความว้าเหว่ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขาที่แสดงให้เห็นถึงความไม่รัก ไม่เคารพมารดา ดังนี้

“ผมต้อนรับเขาอย่างญาติ ไม่ใช่อย่างแม่...ผมไม่มีแม่ อาจทำได้ไม่ใช่หรือ หรือไม่อาภีเป็นแม่ผมอยู่แล้ว...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๑๗๐)

จากปมด้อยภายในจิตใจเหล่านี้กลายมาเป็นแรงผลักดันให้สองเมืองสร้างสิ่งทดแทนจึงมูมานะสร้างฐานะ สร้างชื่อเสียงให้กับตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพ่อแม่ ในที่สุดเขาก็กลายเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวยมั่งคั่งได้ด้วยตัวของเขาเอง สองเมืองจึงเป็นตัวอย่างของเด็กบ้านแตกที่หาทางออกให้กับตนเองได้ในทางที่ถูกและเหมาะสมไม่ทำตัวเองให้เสื่อมเสียกลายเป็นปัญหาของสังคม

บาลี ตัวละครหญิงที่มีบทบาทเด่นในเรื่อง เป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่ไม่แตกต่างไปจากสองเมืองนัก บาลีมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงแต่ก็มีความวิตกกังวลสูง โดยเฉพาะในด้านความรัก ไม่กล้ารักใครเพราะกลัวว่าจะต้องสูญเสียไป ดังคำพูดของเธอที่ว่า

“...บาไม่อยากแต่งแล้วห่า ไม่อยากทำให้เด็กเกิดแล้วมีปัญหา
สังคมเปลี่ยนไปมากมาย จริงไหมคะพ่อ คนแต่งเร็วห่าเร็วเต็ม
บ้านเต็มเมือง ในสิบปีข้างหน้า เราอาจจะมียุคบ้านแตกเยอะแยะ
ไปหมดเลย แต่ถ้าไม่มีเสียอย่าง ทุกคนก็แฮปปี้”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๑๑๔)

เมื่อเป็นเช่นนี้ บาลีจึงสับสนไม่กล้าตัดสินใจเลือกชายคนใดมาเป็นคู่ครอง
ของตนอย่างจริงจัง เพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับความรักที่แท้จริง แม้ว่าตลอดเวลาบาลีจะแสวงหา
ความรัก ความอบอุ่นจากเพศชายทดแทนความรู้สึกที่ขาดไป แต่สภาพความกดดันที่ถูกทอดทิ้งใน
วัยเด็กเป็นเหตุให้บาลีไม่สามารถรักใคร่ได้ง่าย ๆ อีกเช่นกัน ความรู้สึกที่ได้รับจากชายเหล่านั้นไม่
สามารถจะทดแทนความต้องการในส่วนลึกในใจของเธอได้ ทำให้บาลีมักจะเกิดความเบื่อกับคนเหล่านั้น
อยู่เสมอ ดังคำพูดของเธอ ดังนี้

“...บามีแผนมาหลายคนคะพ่อ...แล้วก็เลิกไปหมด ส่วนมากบา
เบื่อเขา...แปลกนะคะพ่อ บายากได้ความรักเหลือเกินแต่พอรัก
ไปได้ไม่กี่น้ำ ก็เบื่อ...เป็นอย่างนี้ทุกครั้ง อย่างอมรนี่ น่าเบื่อตรง
ที่เขามีใครพ่วงอยู่ข้างหลังเขามากมายแล้วเขาก็เป็นคนรักแม่ รัก
พี่น้องเอามาก ๆ เสียด้วย บาไม่แน่ใจว่าบาจะทนเขาได้”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๖๗)

สาเหตุที่บาลีมีบุคลิกดังกล่าวนี้ก็สืบเนื่องมาจากสาเหตุเดียวกันกับสอง
เมืองคือ ขาดความอบอุ่น ต้องการความรัก ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายถึงความรู้สึกของบาลีไว้ ดังนี้

“จิตใจบาลีนั้นหิวความรัก แต่พร้อม ๆ กันก็หวาดกลัวความสูญ
เสีย...หรือเป็นไปไม่ได้ไหมที่ความพลัดพรากในวัยเยาว์ หล่อ
หลอมหัวใจหล่อให้มีแต่ความซาเย็น รักยากหน่ายง่าย แปรปรวน
ไปดุจเดียวกับลมฟ้าอากาศ เนื่องด้วยไม่มีศรัทธาในคำ ๆ
นี้...ความขาดศรัทธาที่แฝงเร้นอยู่ในส่วนลึกซึ้งของดวงจิต”

(กฤษฎณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๑๑๔)

จากสภาพปัญหาทางครอบครัวส่งผลให้บาตีมีความหวาดวิตกกังวล หวั่นเกรงการแต่งงานไม่กล้าตัดสินใจใช้ชีวิตคู่เพราะกลัวการหย่าร้าง กลัวความล้มเหลว ต้องการความรักจากคนอื่นแต่ก็หวาดกลัวการสูญเสีย ขาดศรัทธาในความรัก หงุดหงิด ฉุนเฉียว ปรวนแปร ง่าย เมื่อสภาพแวดล้อมเดิม ๆ สภาพจิตใจของบาตีจะคล้ายกับสองเมือง เมื่อบาตีพบกับสองเมืองที่เข้าใจกันเพราะมีพื้นฐานและปัญหาชีวิตที่คล้ายกันจึงสามารถเข้าใจกันและตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน โดยจะพยายามให้ความรัก ความอบอุ่นกับลูกที่จะเกิดมาในอนาคต เพื่อชดเชยสิ่งที่เขาไม่เคยได้รับในวัยเด็ก

ทั้งสองเมืองและบาตีจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของเด็กบ้านแตก แสดงให้เห็นว่า พ่อแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงดู ให้ความอบอุ่นแก่ลูก จะทำให้ลูกมีปัญหา พ่อแม่ที่ดีควรจะเป็นทั้งผู้ให้กำเนิดและอบรมสั่งสอนลูก เป็นผู้ที่ควรแก่การเคารพบูชา มิใช่เป็นแต่เพียงปูนที่ปิดทองเท่านั้น

ในเรื่อง ไฟทะเล ชับและสิชล ตัวละครเอกของเรื่อง เป็นอีกคู่สมรสหนึ่งที่ต้องเผชิญกับปัญหาอันเกิดจากเครือข่ายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั่นเอง

ชับเป็นชายหนุ่มฐานะดี ใจกว้าง ขยัน อดทน มีคุณธรรมในการทำงาน รักความก้าวหน้า รักการทำงาน มีความรับผิดชอบสูง มักจะให้โอกาสคน มีเหตุผลและมีความเป็นผู้นำอยู่สูง รักลูกน้อง เห็นได้จากคำพูดของชับ ดังนี้

“เราต้องลงไปคลุกคลีกับพวกลูกน้องให้มาก ๆ...เพราะการงานทุกอย่าง เราต้องรู้ใจคนที่อยู่ด้วย”

(กัญญ์ชลา ๒๕๓๔ : ๑๕๔)

หรือ

“ที่นั่นนะ...ไง ๆ ก็ต้องนึกถึงปากท้องของลูกน้องก่อน เพราะปากท้องของมันเป็นกำลังของเรา ความสปอร์ดีรัฐสุขของลูกน้องเท่านั้นแหละนะ ที่จะช่วยให้อาชีพของเราอยู่ยงคงกระพัน”

(กัญญ์ชลา ๒๕๓๔ : ๒๐๗)

สิชล เป็นหญิงสาวที่มีความขยัน อดทน รักความก้าวหน้า มีความรับผิดชอบ มีความคิดที่ดีงาม พอใจในสิ่งที่ตัวเองมี ดังคำพูดของเธอที่ว่า

“มีเพราะจำเป็นหรือคะ... ฉันเองก็อยากสบาย แต่เมื่อฐานะไม่
อำนวย เราก็ต้องทำใจให้ยอมรับสภาพของตัวเอง แล้วอีกอย่าง
ฉันไม่ชอบเรียนลัดสักเท่าไร”

(กัญญาชลา ๒๕๓๔ : ๑๔๘)

หรือ ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า

“หล่อนจะไม่ยอมให้ชายใดมาดูถูกหล่อนได้ แม้หล่อนจะไม่มั่งมี
ศรีสุขอย่างใดก็ตามหรือแม้ว่าหล่อนจะอยากได้คู่ที่มีฐานะเหนือ
หล่อนบ้าง เพื่ออนาคตครอบครัวที่ควรจะราบรื่นอยู่สักหน่อยก็
เถอะ สิขลไม่ชอบการเรียกร้องที่ตัวเองมิได้ ทำตัวให้หน้า
นับถือ... หล่อนเชื่อว่าการเรียกร้องทุกอย่างต้องมีสิ่งแลกเปลี่ยน
ที่คู่ควรกัน ไม่ใช่สักแต่จะเรียกอย่างเลื่อนลอย โดยตนเองมิได้ยก
ระดับตนเองให้สูงตาม”

(กัญญาชลา ๒๕๓๔ : ๑๐๐)

ผู้สร้างปัญหาให้กับสิขลมากที่สุดคือแม่และพี่ชายของสิขลเอง แม่รักพี่
ชายมากจนลำเอียง ให้น้ำใจทุกอย่างไม่ว่าจะผิดหรือถูก จนพี่ชายของสิขลกลายเป็นคนจับจด กาย
หลังกรรยาของพี่ชายสิขลมีซู้ พี่ชายของสิขลได้มาซู้ได้ ต้องคอยหนีตำรวจและต้องพึ่งเงินจากทาง
บ้าน จึงนัดให้สิขลนำเงินไปให้แต่ตำรวจสะกดรอยตามมา พี่ชายของสิขลจึงจับเอาตัวน้องสาวเป็น
ตัวประกันแต่ภายหลังถูกยิงตาย จากเหตุการณ์นี้ทำให้สิขลแค้นลูกไปและเหตุการณ์ก็คลี่คลายไป
ในทางที่ดี

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับซบและสิขลนั้นแสดงให้เห็นผู้อ่านทราบถึงแนวคิดของ
เรื่องและผู้เขียนต้องการเสนอ คือ ปัญหาในชีวิตสมรสเกิดขึ้นเนื่องมาจากบุคคลอื่น

ในเรื่อง ภมร ยลและนيرا เจียดและติกา และคำหลวงและทองพัน เป็น
คู่สามีภรรยาที่ประสบปัญหาต่าง ๆ กันในชีวิตสมรส

ยล เป็นคนที่มีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรัก ชอบสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับ
ครอบครัว ทำให้ภรรยาและลูกต้องเสียใจและทุกข์ทรมานกับพฤติกรรมของพ่อ ดังที่ผู้เขียน
บรรยายไว้ดังนี้

“เขาเพิ่งได้สมาชิกซึ่งเรียกขานกันว่า เมียน้อย มาเพิ่มเมื่อไม่นานมานี้เอง หลังจากตกลงกับเมียเก่าเรียบร้อย...เมียเก่าซึ่งอยู่กับกันมาสิบสองปี ก่อนหน้าเมียเก่า...ก็มีเมียเก่าและเมียเก่าอีกสองคน คนหนึ่งเป็นสาวใช้ อีกคนหนึ่งเป็นญาติห่าง ๆ มีลูกทิ้งไว้ให้เขา ท้องละคน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๕)

นيرا เป็นภรรยาของชล ผู้เขียนไม่ค่อยเน้นถึงอุปนิสัยของนिरามากนักแต่จะเน้นถึงความรู้สึกของเธอมากกว่า เพราะเป็นผู้ที่ได้รับความกระทบกระเทือนใจจากพฤติกรรมของสามี คำพูดของเธอที่สนทนากับภิกษุครั้งนี้

“มันก็ค่อยด้านค่อยซาไปนั่นแหละคุณเภา...ใหม่ ๆ มันก็เหมือนจะตายโครมเหมือนกัน ขอหย่าก็ไม่ยอมหย่าอะไร ๆ ก็ไม่ยอมซัก ทำเราเลยต้องแพ้ไปเอง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๖๑)

หรือ

“ซึ่งกะ แต่ก็ต้องบังคับ ต้องพยายามทำใจ เพราะลูกเรายังต้องการเรานาน ส่วนเขานะ มันตัดไปแล้ว...คุณเภาไม่เคยพบสภาพอย่างนี้ คงไม่รู้ว่า ผัวเมียที่เคยรักกัน เชื้อถือ นับถือกัน พอเกิดเรื่องบุคลิกที่สามขึ้นมาถึงขั้นเป็นเรื่องเป็นราวแบบนี้...สำหรับฉัน เป็นไปไม่ได้ที่จะกลับไปรักไปเชื่อดื้อ นับถือเหมือนเดิมอีก...ถึงจะให้อภัยแล้วแต่ก็ไม่อาจเรียกความรู้สึกเก่าๆ คืนมาได้อีกเลย...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๘๐๘)

เจียด เป็นเพื่อนที่มีนิสัยแตกต่างกับชลมาก เจียดเป็นคนรักครอบครัว ไม่เข้าชู้ แต่เขาก็เป็นคนจู้ ต้องการให้ภรรยาคอยปรนนิบัติเขาทุกอย่าง คอยเตรียมเสื้อผ้า ผูกเนคไท ใส่ถุงเท้า รองเท้า ทำอาหารให้เขารับประทานในเวลาที่เขาไม่สบายก็ต้องการให้ภรรยาмаคอยดูแลเอาใจใส่ตลอดเวลา ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ดังนี้

“เขาอยู่กับหลานอย่างสะดวกสบายมานาน ไม่เคยต้อง
กระดิกตัวทำอะไรแม้สักอย่างเดียว นอกจากไปทำงานตาม
หน้าที่...การบ้านการเรือนทุกสิ่งเขามอบหมายไว้กับหลานและ
หลานก็รับภาระเหล่านั้นมาด้วยความอดทนเพียบพร้อมทำให้
เจียดเคยชินกับการมีหลาน...มีแม่บ้านที่จะคอยดูแลปรนนิบัติ
เกือบตลอดสิบกว่าชั่วโมง นอกเหนือจากการงานนอกบ้าน...”

(กฤษณา ไสกสิน ๒๕๓๔ : ๔๗๕)

หรือ

“เจียดรู้เหมือนกันว่า...หลายๆ หน้าที่เดียวที่เขาเอาแต่ใจตน แต่
เขาก็อยากทำและต้องทำ ทำด้วยความเคยตัว เคยชินกับการที่
ลิเกาเป็นฝ่ายปรนนิบัติ เอาใจและเชื่อฟัง”

(กฤษณา ไสกสิน ๒๕๓๔ : ๔๑)

บางครั้งลักษณะนี้ก็สร้างความอึดอัดและเบื่อบ้างให้กับภรรยา จนเมื่อ
ภรรยาของเขาประสบอุบัติเหตุ เขาก็เข้าใจถึงความเหน็ดเหนื่อยของภรรยาและได้ปรับปรุงตัวเอง
ให้ดีขึ้น

ลิเกา เป็นภรรยาของเจียด มีลักษณะเป็นผู้ตามที่ดีและชอบปรนนิบัติดูแล
ทุกคนในบ้านให้ได้รับความสะดวกสบายทั้งลูกและสามี นอกจากในบางครั้งที่เธอเหนื่อย ดังที่ผู้
เขียนได้บรรยายไว้ ดังนี้

“...ถ้าอารมณ์ดี ๆ ลิเกาก็ปรนนิบัติเขาเกินไปเสมอจนเขาเคยตัว
ไม่ปล่อยให้เขาทำอะไรเองบ้างเลย แล้วหลานก็ต้องมาเป็นธุระ
กลุ่มใจยามตนเองไม่ว่างมือ หรือมีงานประดั่งเข้ามาจนตั้งตัวไม่
ติด จึงเป็นเหตุให้เบื่อบ้างน้อย ๆ”

(กฤษณา ไสกสิน ๒๕๓๔ : ๖๕๑)

คำหลวง เป็นผู้ชายประเภทเจ้าชู้ มักจะมีหญิงอื่นให้ภรรยาคอยตามหึง
หวง เพราะจะทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจในความเจ้าสำนัของตัวเอง ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ดังนี้

“คำหลวงไม่ใช่เพียงเจ้าชู้ เขาเจ้าชู้มานานแล้ว...มันเป็นธรรมชาติ...เป็นเลือดเป็นเนื้อของเขาเลยก็ว่าได้ เพราะฉะนั้นเมียเขารู้แจ้งแทงตลอด ซาบซึ่งเต็มอกกับนิสัยนี้”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๑)

หรือ

“เขาพึงพอใจอย่างเอกอุที่จะให้เมียอยู่เป็นเมีย...และคอยตามหึงเขา เพื่อปลุกเร้าความเป็นชายให้ตื่นตัว...เหมือนคอยโยนเชื้อเพลิงลงไปในห้องไฟที่กำลังจะมอดลง...ให้ลุกโชนขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๒)

คำหลวงไม่เคยคิดที่จะมีเมียน้อยเป็นตัวแทนตนเลย เขาเจ้าชู้ไปเรื่อยแต่ก็ฉลาดในการที่จะเลิกกับผู้หญิงเหล่านั้น ไม่เคยปล่อยให้ผู้หญิงเหล่านั้นเข้ามาทำลายครอบครัวเขา แต่จากความเจ้าชู้ของเขานั้นเองที่เป็นต้นเหตุทำให้ภรรยาของเขาต้องเข้าโรงพยาบาลเพราะอาการทางประสาท ทำให้เขาได้ฉกคิดและหันมาเอาใจใส่ภรรยาและลูก ๆ ของเขามากขึ้นแต่ก็ไม่ถึงกับเลิกประพฤติตัวเป็นคนเจ้าชู้เสียเลยทีเดียว

ทองพัน ภรรยาของคำหลวงที่ต้องคอยตามหึงหวงสามีอยู่เป็นประจำ ทองพันไม่สามารถทำใจให้ยอมรับได้ว่ามีสามีเจ้าชู้ ทำให้เธอต้องคอยอยู่ในอารมณ์หึงหวง โกรธแค้น และเสียใจ คอยแต่จะจับผิดสามีอยู่แทบจะตลอดเวลา ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ดังนี้

“ทองพันนั้นขี้หึงนักหนา...หึงมากพอ ๆ กับความเจ้าชู้ของผัวนั่นทีเดียว ดังนั้น...อาการที่ขบถไล่ตามกันมาอย่างวันนี้ จึงเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาสามัญ สำหรับคนทั้งคู่และสำหรับคนทั่วไปที่รู้จักคำหลวงและทองพัน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๑)

หรือ จากคำพูดของเจียดที่กล่าวถึงทองพัน ดังนี้

“ก็ส่งสารความหึงของเธอนะซี...เหน้อยนะนั่น วัน ๆ ไม่ต้องทำอะไรแล้ว เอาแต่เงี้ยวฟุ้งข่าวผิวไปตืดเอ๊าะ ๆ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๐)

จากความหึงหวงนี้เองทำให้ทองพันอยู่ในภาวะเครียดมากจนถึงกับต้องเข้าโรงพยาบาล

ผู้เขียนสร้างตัวละครขึ้นมา ๓ คู่เพื่อเปรียบเทียบกันให้ผู้อ่านได้เห็นพฤติกรรมของพ่อผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวว่าความสุขของบ้าน ของลูกและภรรยา นั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของพ่อเป็นหลัก เพราะเมื่อพ่อสร้างปัญหาให้เกิดขึ้น ผู้ที่จะต้องรับเคราะห์มีแต่ความโศกเศร้าเสียใจก็คือลูกและภรณานั่นเอง เห็นได้จากครอบครัวของยลอย่างชัดเจนที่สุด ผู้เขียนได้สร้างตัวละครทั้งหมดเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวนำเสนอแนวคิดของเรื่องโดยเน้นถึงพฤติกรรมของตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร

ในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ อุณากรรณและมาตี ตัวละครเอกของเรื่องเปรียบเสมือนตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่เอาใจใส่และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ

อุณากรรณ มีอุปนิสัยสุภาพนุ่มนวล อ่อนโยน รักครอบครัว มีความคิดดีงาม ใจดี เป็นสุภาพบุรุษ โอบอ้อมอารี เห็นความสำคัญและให้ความรักความเอาใจใส่กับผู้สูงอายุทุกคนไม่ใช่แต่เฉพาะญาติผู้ใหญ่ของตนเองเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของอุณากรรณ ดังนี้

“ระยะทางจากศาลาแดงแยกอยู่ห่างจากบ้านพักราวร้อยเมตร คงเกินกว่ากำลังที่คนวัยเก๋าสิบซึ่งเริ่มเหน้อยและเพลี่ยจะเดินไหว ดังนั้น อุณากรรณจึงลงนั่งยอง ๆ ใ้คุณบุญประดิษฐ์ขึ้นเกาะ หลังแล้วเขาพาเดินไปบ้าน

น้ำตามาตีซึมชานขึ้นมาเต็มตา ไม่มีสภาพใดในชีวิตนี้จะเรียกร้องความซาบซึ่งจริงใจ...ดูดีจริงตรงตาเช่นภาพความเอื้อเฟื้อที่บุคคลมีต่อบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งถือตัวว่าเป็นคนรุ่นใหม่ หากแต่ความใหม่นั้นหาได้ผลักเขาไปสู่ความขโโสโห้งไม่ กลับสู่อุตส่าห์หันหลังมาคูดผู้สูงวัย ผู้เป็นไม้ใกล้ฝั่ง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๗๑๔)

มาตี เป็นหญิงสาวที่มีน้ำใจอ่อนโยน เธอเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่มีแต่ผู้สูงอายุ ได้รับการเลี้ยงดูจากน้าสาว คุณตา คุณทวด เธอจึงรักและผูกพันกับท่านทั้งสามมาก คอยเอาใจใส่ ดูแลห่วงใยทุกท่านเหล่านี้และยังรวมไปถึงผู้อาวุโสทุกท่าน ไม่เคยคิดรำคาญแต่อย่างใดเลย ดังจะเห็นได้จากความคิดคำนึงของมาตีเอง ดังนี้

“คุณทวดขา” มาตีแนบหน้าลงกับแผ่นอกชราภาพของบุพการีที่หล่อ่อนเคารพบุชาสุคซึ่งอย่างแผ่วเบา ทะนุถนอมด้วยเกรงไบน้าหล่อ่อนจะหนักนัก กะพริบตาถี่เมื่อได้ยินถ้อยคำเหมือนลูกคิดขึ้นมาถึงวาระอันจวนแจวสาน “ถึงหากคุณทวดจะอายุตั้งร้อย อยู่ไปอีกสิบปี ก็ก็ไม่รำคาญไม่เบื่อ จะหาใครเหมือนคุณทวด คุณตาไม่มีอีกแล้ว...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๗๑๗)

อุณากรรณและมาตีจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของคนรุ่นใหม่ ที่เห็นความสำคัญเห็นคุณค่าของคนรุ่นเก่า ทำให้ช่องว่างระหว่างคนสองวัยลดลง ทั้งอุณากรรณและมาตี เป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมา เป็นไฟใหม่เข้ามาเติมเชื้อให้ถ่านเก่าคุกรุ่นลุกโชนขึ้นมาอีกครั้ง ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นถ่านเก่า ถ่านใหม่หรือไฟเก่าไฟใหม่ ก็น่าจะพบกันครึ่งทางเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมัคปรสมาน เคารพนับถือและเกื้อกูลซึ่งกันและกันไปชั่วกาลนาน

ในเรื่อง เพลงบินใบจิว จอมทองและเปลแก้ว กับแนวไพรและขวนตา เป็นคู่สมรสที่ประสบความสำเร็จหลังจากการแต่งงานโดยปราศจากความรัก

จอมทอง เป็นชายหนุ่มที่มีความทะเยอทะยาน อยากมีฐานะดี อยากสบาย ดังนั้นเมื่อเขาได้มาแต่งงานกับหญิงสาวที่มีฐานะตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่ เขาก็แต่งงานด้วยความเต็มใจ ดังจะเห็นได้จากที่ผู้เขียนบรรยายไว้ ดังนี้

“...รู้สึกเพียงว่าบัดนี้ เขาหมดกังวลเพราะได้สร้างหลักแหล่งใหม่ให้แก่ตนเอง ได้เลือก ได้ฉวยโอกาสอันถูกต้องเหมาะสมมาเก็บไว้กับตัว ทั้งแม่และเขารวมทั้งญาติพี่น้อง...ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เขาโชคดี...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๓๔)

ถึงแม้เขาจะได้แต่งงานแล้วแต่เขาก็ยังแอบไปมีความสัมพันธ์กับคู่อีกเก่า ภายหลังชีวิตสมรสของเขาจึงต้องจบลงด้วยการหย่าร้าง

เปลแก้ว เป็นภรรยาของจอมทอง เป็นผู้หญิงที่อ่อนโยน มองโลกในแง่ดี เธอแต่งงานกับจอมทองโดยที่ตัวเองก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่ารักเขาหรือไม่แต่เปลแก้วก็พยายามทำหน้าที่ของภรรยาอย่างดีที่สุด ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ ดังนี้

“หล่อนหรือเขากันแน่ที่เป็นผู้ได้ประโยชน์ เปลแก้วไม่อยากจะเลยไปถึงคำ ๆ นี้เลย...หล่อนไม่เคยคิดว่าจะพาชีวิตของตนมาฝากมาวางไว้กับคำว่าผลประโยชน์ใด ๆ เขาควรจะรู้สิว่าหล่อนพยายามแล้ว พยายามอย่างยิ่งยวดที่จะเอาอกเอาใจ ออมหอม”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๕๘)

ภายหลังที่เธอได้หย่าขาดจากจอมทองแล้วแต่เธอก็มิได้ก็คิดกันจอมทองกับลูกแต่อย่างใดและให้อภัยเขาในทุกสิ่งทุกอย่าง ดำเนินชีวิตอย่างเข้มแข็งมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอเองว่า

“...เปลไม่คิดว่าพี่จอมเขาจะกลับมาทำความยุ่งยากอะไรอีกแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นกับเขาอย่างไม่คาดฝันนั้นมันก็ร้ายกาจพออยู่แล้วละ พี่ อีกอย่าง เราขีดเส้นให้เขาได้นี้ว่า เขาต้องอยู่ตรงไหน...เกินจากนั้น...เราไม่ยอม...เปลอาจจะไม่ฉลาดนักหรือหอกะ แต่เปลก็ไม่ยอมเจ็บซ้ำอีกเหมือนกัน...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๒๖๓)

แน่วไพโร เป็นชายหนุ่มที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแต่ล้มเหลวในด้านชีวิตครอบครัว เขาเป็นคนขยัน ทุ่มเทและเอาจริงเอาจังกับการทำงาน ไม่ค่อยมีอาการมึนเมาใจใคร่ไม่เป็น ความที่เป็นคนเอาจริงเอาจังกับการทำงานมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เขียนบรรยายให้ผู้อ่านได้ทราบถึงวันและเวลาที่เขากำลังทำงาน ดังนี้

“วันทำงานของแน่วไพโรรวมทั้งสิ้นหกวัน มีตารางเวลาสำหรับแบ่งตัวเขาออกเป็นภาค ๆ สำหรับบริษัทรถโดยสาร ซึ่งเขาจะต้องดูแลตั้งแต่วัสดุอุปกรณ์ทั้งใหม่และเก่าเลยไปจนถึง

คน...เป็นบริษัทรถประจำทางที่วิ่งระหว่างในกรุงเทพฯ และ
นอกกรุง...เขาไปนั่งประจำตอนเช้า ส่วนบ่ายจะไปอยู่
ดูแลบริษัทท่องเที่ยวกลางใจกรุงเทพฯ...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๐๑)

แนวไพรทำงานไม่มีเวลาให้แกครอบครัว จนลืมใส่ใจกับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ
ที่ทำให้ครอบครัวมีความสุข เช่น การพาภรรยาและลูกออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน สร้าง
ความเบื่อหน่ายให้กับภรรยาจนภายหลังต้องหย่าขาดจากกันไป

ขวนตา เป็นภรรยาของแนวไพร เป็นผู้หญิงที่ต้องการความอบอุ่น ต้อง
การให้คนรอบข้างหันมาดูแลเอาใจใส่ เดิบโตขึ้นมาโดยไม่ได้ใกล้ชิดกับพ่อแม่เพราะท่านทำแต่งงาน
เมื่อมีครอบครัวสามีก็ไม่มีเวลาเพราะทำงานหนัก เธอจึงกลายเป็นคนที่เหงาและว้าเหว่ ดังคำพูดของ
เธอ ดังนี้

“หล่อนยกนิ้วกรีดน้ำใสซึ่งซึมออกมา “แต่ตาเหงา...ได้ขิน
ใหม่...ตาเหงา”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๕๔)

ขวนตามีฐานะทางบ้านดีและไม่ชอบที่จะทำงานอะไรอย่างจริงจัง ทำให้
เธอกลายเป็นคนที่เบื่อสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ ดังนี้

“หล่อนซื้อบ้านบนศูนย์การค้า ชายเสื้อ กระเป๋ารองเท้า...แต่
สำหรับหล่อนนั้น ยังไม่ทันถึงปี ขวนตาก็เลิกเพราะเบื่อ หาทาง
ทำอย่างอื่นต่อไปอีก...สักพักก็เบื่ออีก”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๑๖)

หรือ จากคำพูดของแนวไพรที่กล่าวถึงเธอ ดังนี้

“เขาอาจจะเคยได้ทุกอย่างมากเกินไป ทำให้ออยากได้มากขึ้นก็เลย
มีอาการไม่พอใจอยู่ตลอดเวลา คิดว่าตัวเองยังขาดอยู่ตลอดเวลา
เพราะฉะนั้นคนอย่างตาจะเบื่ออะไรง่ายที่สุด เพราะจุดสูงสุดที่
เขาหวังไว้ มันไม่มีในโลก”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๒๑)

ภายหลังเธอหันไปคบหาเด็กหนุ่มรุ่นน้องไว้เป็นเพื่อนเที่ยวของเธอ ในที่สุดเธอกับแนวไพรก็หย่าขาดจากกันเพราะความแตกต่างกัน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครทั้ง ๒ คู่ทำให้ผู้อ่านได้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นว่า การแต่งงานโดยปราศจากความรัก ทำให้ทั้งคู่ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันและไม่อดทนที่จะต่อสู้ร่วมกันให้ผ่านพ้นปัญหาต่าง ๆ ไปได้ทำให้ต้องเลิกร้างกันไปทั้งสองคู่ และยังมีปัญหาเรื่องการมีภรรยาของผู้ชายอีกด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครเหล่านี้ก็คือแนวคิดของเรื่องและผู้เขียนต้องการเสนอมายังผู้อ่าน โดยสร้างตัวละครทั้งสองคู่ขึ้นมาเพื่อนำให้เห็นปัญหาที่ต้องการเสนอนั่นเอง

ในเรื่อง ชาวกรง ไกลสกลและกันภัย ตัวละครเอกของเรื่องเป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เมืองแห่งความเจริญ

ไกลสกล เป็นชาวหนุ่มที่มีนิสัยเป็นพ่อบ้านมาก รักครอบครัว ทำกับข้าวเก่ง ขยัน เป็นคนมีน้ำใจ รักความก้าวหน้า ถึงแม้เขาจะรับงานพิเศษมาทำ แต่เขาก็ไม่เคยเบียดเบียนเอาเวลาราชการมาทำงานพิเศษ พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ และมีจุดมุ่งหมายในชีวิต พยายามดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากผู้เขียนบรรยายถึงความคิดของ บำรุงรัตน์ เพื่อนร่วมงานของเขา ดังนี้

“เพื่อนหญิงตัวโตหัวเราะก๊ิก...ไซ้...เขาเป็นผู้ชายที่ทำได้ทุกอย่าง ไม่เคยเกียจจนสุภาพสตรีเลย ไม่ว่าจะต้องหิ้วของ แบกถัง เข็นรถ ทำกับข้าว จำยตลาด แต่ในขณะที่เดียวกันงานในหน้าที่ราชการก็ได้ขาดตกบกพร่อง ไม่หนึ่งงาน ไม่เอาเวลาราชการมาทำงานส่วนตัว ใ้ใจต่อการพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๕ : ๕๐)

นอกจากนี้เขายังเป็นคนชอบช่วยเหลือผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของเขา ดังนี้

“เด็กชายวัยสิบขวบบนจักรยาน...จนรถและคนล้ม รองเท้าแตะ ฟองน้ำกระเด็นไปคนละทาง โกลสกลชะลอรถของเขาดั้งไว้ขีด ขอบทางลงไปช่วยหิ้วแขนเด็กขึ้น ยกจักรยานเก่า ๆ ของฝ่ายนั้น จูงเข้าบาทวิถี”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๕)

กันภัย หญิงสาวที่มีน้ำใจ รักความก้าวหน้า พยายามดำเนินชีวิตไปในทาง ที่ถูกต้อง ไม่ชอบการเอาเปรียบกัน ดังจะเห็นได้จากความคิดของเธอเมื่อพบการเอาเปรียบ ระหว่างพวกนายทุนที่มาซื้อที่ดินกับชาวบ้าน ดังนี้

“กันภัยฟังแล้วน้ำตาก็ตกในแทนเจ้าของที่ดิน หล่อนนั้นเป็นคน ไม่มีทรัพย์สินสมบัติติดตัว จึงเห็นใจคนไม่มีด้วยกันหรือแม่คนที่ พองจะมีอยู่บ้าง หากแต่จะต้องถูกลากเอามาเชือด เอาเลือดมาริน คืม หล่อนก็เห็นใจเขายิ่งนัก”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๑๓๕)

หรือ

“เรื่องวางมัดจำน้อยเกินไปเช่นนี้ หล่อนไม่ชอบเลยเหมือนมัดมือชก บีบให้เขาขายตนในระหว่างนี้ หากมีผู้มาให้ราคาสูงกว่า ก็ไม่สามารถขายได้อีก ดังนั้น เงินมัดจำอันน้อยนิดจึงบ่งบอกนิสัยเอา ไรด์เอาเปรียบของฝ่ายผู้ซื้ออย่างเห็นได้ชัด ชวนให้ใจกันภัยหม่น หมองเหลือเกิน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๑๓๘)

เมื่อประสบปัญหาทำให้เธอนึกน้อยใจในฐานะของตนเอง จึงคิดจะแต่ง งานกับเศรษฐีที่มาชอบพออยู่แต่เธอก็ต้องการความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวมากกว่า ไม่ต้อง การเป็นทาสของเงิน เธอเห็นว่าความดีมีค่ามากกว่าเงินทอง การที่โกลสกลกับกันภัยประสบปัญหา เหมือนกันจึงทำให้เข้าใจกันมากขึ้น แต่ทั้งคู่ก็ยังคงต้องต่อสู้กันไปในเมืองหลวงที่เต็มไปด้วยความ เปลี่ยนแปลง

เรื่องนี้จึงสะท้อนแนวคิดของผู้เขียนที่ว่า กรุงเทพฯมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ผู้คนต้องใช้ชีวิตอย่างเดือดร้อน ราคาที่ดินแพงยิ่งกว่าทอง มีตึกสูงเกิดขึ้นมากมาย การเร่งสร้างถนนหนทางเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากการจราจรทำให้ต้องเวนคืนที่ดิน สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน โดยเฉพาะคนที่ไม่ได้ร่ำรวย ค่าเวนคืนที่ดินที่ได้รับจากรัฐบาลนั้นก็น้อยนิดทำให้ต้องคืนเงินต่อสู้กันไปตามวิถีทางของแต่ละคน กันภัยกับไกลสกล จึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น มาเพื่อเป็นตัวแทนของบุคคลเหล่านี้ และสะท้อนความคิดความรู้สึกของพวกเขาให้ผู้อ่านรับรู้

๒. ตัวละครรอง

จากการศึกษา นวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่อง ของกฤษณา ผู้วิจัยพบว่านอกจากจะมีตัวละครเอกที่มีบทบาทเด่นแล้วยังพบว่าในนวนิยายส่วนใหญ่ตัวละครรอง จะมีผลต่อเรื่องด้วยเช่นเดียวกัน ตัวละครรองมีบทบาทในเรื่องค่อนข้างมาก โดยบทบาทของตัวละครรองที่ปรากฏในเรื่องนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในเรื่อง และมีบทบาทช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของตัวละครเอกเด่นชัดขึ้น แต่ตัวละครรองที่มีบทบาทกับเรื่องนั้นจะไม่ปรากฏในทุกเรื่องที่ศึกษา พบอยู่ ๑๑ เรื่อง เท่านั้น คือ เกี้ยวในเรื่อง เรือมนุษย์ วิฐ และ นายในเรื่อง ตะวันตกดิน นายเกตุในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน รังรองในเรื่อง รากแก้ว ภิรมยาในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง คุณพลอยในเรื่อง ไม้ผลัดใบ คุณพิมพ์และคุณดารารในเรื่อง ลานลูกไม้ คุณบุรีและคุณสายทองในเรื่อง ปูนปิดทอง ระนองในเรื่อง ไฟทะเล จรินทร์ในเรื่อง กระเช้าสีดา และคุณไมตรีและคุณพุดซ้อนในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ ตัวละครรองที่ปรากฏในแต่ละเรื่องนั้นจะมีบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

ในเรื่อง เรือมนุษย์ เกี้ยวเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทในเรื่องอย่างมากเกี่ยวมักจะทำปัญหาให้กับครอบครัวของตัวละครเอกในเรื่องเป็นอย่างมาก หลังจากที่เพล่าได้เธอเป็นภรรยาแล้วแล้วเกี้ยวก่อความยุ่งยากให้กับครอบครัวของเพล่าต้องเดือดร้อนมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นการที่เธอพยายามทำตัวดีเสมอทุกคนทั้ง ๆ ที่ตัวเองด้อยกว่าในทุก ๆ ด้าน หรือแก๊งค์ปลักลูกของพิมพ์รศหลานของเพล่าตกลงจากเตียงจนได้รับบาดเจ็บ หรือไปเป็นภรรยาของชัยพร สามิของพิมพ์รศ และอื่น ๆ เกี้ยวเป็นตัวละครที่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับตัวละครเอกอยู่ตลอดเวลา และทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย เกี้ยวจึงเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทสำคัญกับเรื่อง

ในเรื่อง ตะวันตกคืน วิธุนั้นเป็นตัวละครรองที่มีส่วนช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของตัวละครเอกเด่นชัดขึ้น คือช่วยให้ผู้อ่านเห็นถึงนิสัยของ โสรवार เด่นชัดขึ้นว่าเขาเป็นคนที่มีความเห็นแก่ตัว หลังจากที่นายเวศน์สามีของวิธูถึงแก่กรรมได้ไม่นาน วิธูกับโสรวารเลขานุการของนายเวศน์ก็มีความสัมพันธ์กันฉันคู่สาว ต่อมาเมื่อโสรวารรักทัศนิกาและต้องการเริ่มต้นชีวิตใหม่ เขาจึงพยายามตัดความสัมพันธ์กับวิธู เมื่อเธอไปต่อว่าเขา เขากลับปฏิเสธความรับผิดชอบ ดังที่เขาพูดว่า

“ทำไม ผมจะต้องรับผิดชอบ เราต่างก็รับผิดชอบตัวเราเองได้นี้ครับ เราทำอะไรลงไปก็ด้วยความยินดีจากตัวเอง”...สีหน้าของเขาเคร่งเครียด เป็นสีหน้าของบุรุษผู้ถือตัว มุ่งหมายอย่างเดียวคือ พยายามสุดความสามารถที่จะเขี่ยสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาทิ้งไป... “ผมไม่เคยพูดสักคำว่า ผมจะแต่งงานกับคุณ คุณเองก็ไม่เคยแน่ใจ อายุคุณก็ปูนนี้แล้ว คุณน่าจะเข้าใจดีถึงความแตกต่างระหว่างคำว่าคู่นอนและกรรยา”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๔๗๖)

จากคำพูดของเขา แสดงให้ผู้อ่านเห็นว่า โสรวารเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่มีความรับผิดชอบต่อวิธูจึงเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของตัวละครเอกชัดเจนขึ้น

นอกจากวิธูแล้ว “นาย” ยังเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของตัวละครเอกที่มีบทบาทเด่น คือ โสรवार ชัดเจนขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากตอนที่นายเสนอหน้าที่การงานที่ก้าวหน้ากว่าทำให้โสรवार เพื่อให้วิธูกรรยาโดยพหุดัชนีของโสรवारไปเป็นอนุกรรยาของเขา เมื่อโสรवारตอบตกลงทำให้ผู้อ่านเห็นนิสัยของโสรวารว่าเป็นคนที่นี่ก็ถึงแต่ผลประโยชน์และความต้องการของตัวเองเป็นที่ตั้ง นายจึงเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของตัวละครเอกชัดเจนขึ้น

ในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน นายเกตุเป็นตัวละครรองที่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในเรื่อง เพราะความทะเยอทะยานของเขา ที่ต้องการให้ลูกสาวแต่งงานกับคนรวยที่มีการศึกษาสูง เมื่อสะแกวัลย์ตกเป็นภรรยาดีของสุรเสน ชายหนุ่มที่นายเกตุชื่นชมเป็นอย่างยิ่งแล้ว สุรเสนกลับปฏิเสธที่จะแต่งงานกับเธอทำให้สะแกวัลย์และทุกคนในครอบครัวโดยเฉพาะตัวนายเกตุเองต้องเสียใจเป็นอย่างยิ่งเพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นมาเพราะตัวเขาเอง

ในเรื่อง รากแก้ว รังรองเป็นตัวละครรองที่เข้ามาสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในเรื่อง เพราะรังรองมีความผิดปกติทางเพศ และได้บังคับขืนใจโรยทองทรายเรื่อยมา ทำให้โรยทองทราย อี๊ดอ๊ดและทุกข์ทรมาน โรยทองทรายพยายามหาทางหนีออกไปจากบ้านและหนีจากการปกครองของรังรอง อยู่ตลอดเวลา ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องนั้นก็เนื่องมาจากความผิดปกติทางเพศของรังรองนั่นเอง

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง กิริมยาเป็นตัวละครรองที่เข้ามาสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในเรื่อง เพราะเธอไปคบหากับเคน ชายหนุ่มหัวก้าวหน้าที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงสังคม และเธอก็รับเอาความคิดนี้มาด้วย โดยมีได้กลิ่นกรองความคิดเลยทำให้เธอขัดแย้งกับมารดาอย่างรุนแรง จนกระทั่งเธอถูกจับตัวไปเรียกค่าไถ่ทำให้เหตุการณ์ทั้งหลายคลี่คลายไปในทางที่ดี ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน ทำให้เกิดความเข้าใจกันตามมา

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ คุณพลอย แม่ของพัลลภ ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องนั้นเป็นตัวละครรองที่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในเรื่อง เพราะเธอจะเข้าไปวุ่นวายกับชีวิตลูก ๆ เสมอ แม้ว่าคุณจะแต่งงานแล้วเธอก็ยังตามไปจัดการเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตของเขายู่ โดยเฉพาะเรื่องเงินทอง เพื่อไม่ให้ลูกของเธอเสียเปรียบภรรยา ดังคำพูดที่ว่า

“ดีไหมล่ะ แม่หาทางเรียกค่ากับข้าวมาก ๆ จะได้เอามาเก็บไว้ให้ ไม่มีใช้เมื่อไหร่ก็มาเอาไป ไม่งั้นมีเท่าไหร่มียรีดหมด อีกหน่อยก็หัวโต ถ้ามีเมียแล้วจนลงก็อย่ามี มีทั้งที่ ต้องรวยขึ้น...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๖๒๐)

การที่เธอเข้าไปวุ่นวายและก้าวก่ายในชีวิตลูก ๆ ของเธอนั่นเอง ทำให้ลูกสะใภ้อี๊ดอ๊ด และชีวิตสมรสของพัลลภ และชิงดวง เกิดปัญหาจนต้องหย่าร้างกันไปในที่สุด

ในเรื่อง ลานลูกไม้ คุณพิมพ์และคุณคารา สามิและภรรยาที่มีฐานะดี แต่ก็เข้าใจและเห็นใจคนอื่น เป็นตัวละครรองที่เข้ามามีส่วนช่วยทำให้เราเห็นลักษณะของตัวละครเอกชัดเจนขึ้น เพราะครอบครัวของนางสอย ตัวละครเอกของเรื่องนั้น เข้ามาทำงานบ้านให้คุณคาราและคุณคาราไว้มาก เมื่อบ้านของคุณคาราถูกยกเค้า ด้วยความทุกข์และความเสียใจ จึงทำให้คุณคาราสงสัยครอบครัวนี้ แต่เมื่อความจริงปรากฏออกมาก็ทำให้ผู้อ่านได้เห็นลักษณะของตัวละครเอก คือ นางสอย ว่าเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เคยคิดอยากจะมีดีด้วยการทำผิดกฎหมาย พอใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นและมีอยู่ ผู้อ่านจึงเข้าใจถึงลักษณะนิสัยของตัวละครเอกได้ชัดเจนขึ้น

ในเรื่อง ปูนปิดทอง คุณบุรีพ่อของบาตี และคุณสายทองแม่ของสองเมือง เป็นตัวละครที่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในเรื่องเพราะพฤติกรรมของพวกเขาเหล่านี้ เมื่อพ่อแม่ของครอบครัวใดต้องหย่าร้างกัน ผลกระทบจากปัญหาเหล่านั้นจะตกอยู่ที่เด็ก ทำให้กลายเป็นเด็กมีปัญหาขาดความอบอุ่นในชีวิต เพราะพฤติกรรมของผู้เป็นพ่อแม่ ที่นึกถึงแต่ความต้องการของตัวเอง โดยลืมที่จะใส่ใจทำหน้าที่ของตัวเองที่มีต่อลูกให้สมบูรณ์ ไม่ได้ให้ความรักและความอบอุ่นแก่พวกเขาอย่างที่พวกเขาต้องการ

ในเรื่อง ไฟทะเล ระนอง เป็นตัวละครรองที่เข้ามาสร้างปัญหาให้กับเรื่องเนื่องจากอุปนิสัยที่จับจด ขาดความอดทนในการทำงานของเขา เมื่อระนองไปทำประมงกับจับได้ไม่นานเขาก็เบื่อ เพราะเป็นงานหนัก ต่อมาระนองไปรับจ้างขนของหนีภาษีและฆ่าคนตาย ต้องหนีไปเมื่อสิทธิเงินไปให้ระนอง ตำรวจก็สะกดรอยตามไปจับระนอง ระนองจึงจับตัวสิทธิไว้เป็นตัวประกัน ทำให้เธอต้องแท้งลูกไป และระนองก็ถูกตำรวจยิงตาย ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องนั้นก็เนื่องมาจากพฤติกรรมของระนองทั้งสิ้น

ในเรื่อง กระเช้าสีดา จรินทร์เป็นตัวละครรองที่เข้ามาช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของร้านา ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องได้ชัดเจนขึ้นว่า ร้านา เป็นคนที่มีความทะเยอทะยานสูง ต้องการความมั่งมี เมื่อจรินทร์ ได้พบกับ ร้านา เขารู้สึกชอบเธอจึงติดต่อผ่านทาง พาตี ผู้จัดการร้านอาหารที่ ร้านา ทำงานอยู่ ร้านายอมตกลงไปเป็นภรรยาของจรินทร์ เพราะหวังทรัพย์สินสมบัติที่จะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง เครื่องประดับ รวมถึงบ้านและที่ดินที่จะตกเป็นของเธอ ทำให้ร้านายอมทำทุกอย่าง แม้เธอจะเป็น ภรรยาของถือ อยู่แล้วก็ตาม

ในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ คุณไมตรี ผู้เป็นตาของมาตี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง กับคุณพุดซ้อน ผู้เป็นย่าของอุณากรรณ ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง เป็นตัวละครรองที่เข้ามา มีบทบาทช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของตัวละครเอกชัดเจนขึ้น กล่าวคือ เราได้เห็นพฤติกรรม

ของตัวละครเอกว่า ทั้งมาตี และอนุภรรยา จะคอยเอาใจใส่ดูแล ให้ความรัก และความอบอุ่นกับทุกท่านเหล่านี้ยิ่งเต็มที่ ไม่เคยเห็นท่านเป็นการแแต่อย่างใด เมื่อท่านอยากจะไปที่ไหน พวกเขาก็จะพาไปด้วยความเต็มใจทุกครั้ง ผู้อ่านจึงได้เห็นพฤติกรรมของตัวละครเอกชัดเจนขึ้นว่าเป็นผู้มี ความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี

จากการศึกษาวิเคราะห์ บทบาทตัวละครต่าง ๆ ในนวนิยายที่ได้รางวัลทั้ง ๑๗ เรื่องของกฤษณา ผู้วิจัยพบว่าบทบาทของตัวละครสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ตัวละครเอก และตัวละครรอง ตัวละครเอกแบ่งออกได้เป็น ตัวละครเอกฝ่ายชายมีบทบาทเด่น ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีบทบาทเด่นและตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและหญิงมีบทบาทเด่น ตัวละครเอกฝ่ายชายมีบทบาทเด่น มี ๓ เรื่อง คือ ตะวันตกดิน ลมที่เปลี่ยนทาง และ บุษบกใบไม้ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีบทบาทเด่น มี ๓ เรื่อง คือ เรียมมนุษย์ ฝืนกลางฤดูฝน รากแก้ว บ้านขนนก ลานลูกไม้ ไฟหนาว และ กระเช้าสีดา ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและหญิงมีบทบาทเด่น มี ๓ เรื่อง คือ ไม้ผลัดใบ ปูนปิดทอง ไฟทะเล กมร ถ่านเก่าไฟใหม่ เพลงบินใบจิว และ ชาวกรง ตัวละครเหล่านี้จะเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นการแสดงหรือสื่อแนวคิดของเรื่องออกมาให้ผู้อ่านได้ทราบ โดยผ่านทางพฤติกรรม คำพูด ความคิด หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทเด่นที่สุด ส่วนตัวละครรองที่ปรากฏอยู่นั้นมี ๑๑ เรื่อง คือ เรียมมนุษย์ ตะวันตกดิน ฝืนกลางฤดูฝน รากแก้ว ลมที่เปลี่ยนทาง ไม้ผลัดใบ ลานลูกไม้ ปูนปิดทอง ไฟทะเล กระเช้าสีดา และ ถ่านเก่าไฟใหม่ ตัวละครรองเหล่านี้จะมีบทบาทในเรื่องอยู่ ๒ ประการ คือ เข้ามาสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในเรื่อง ทำให้เรื่องดำเนินต่อไปจนจบ และช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของตัวละครเอกชัดเจนขึ้น ทำให้นวนิยายไม่น่าเบื่อและยังมีความสมจริง มีชีวิตชีวา มีทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดีอยู่ในตัวเอง ผู้อ่านจึงรู้สึกเหมือนได้เข้าไปสัมผัส รู้เห็น ได้เข้าไปร่วมอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในนวนิยายด้วยจริง ๆ ทำให้รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเรื่องราวนั้น ๆ เกิดความชอบ ไม่ชอบ สงสาร หรือเห็นใจตัวละครตัวนั้นตัวนี้ ตัวละครส่วนใหญ่ในนวนิยายของกฤษณา จึงอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านอยู่เสมอ